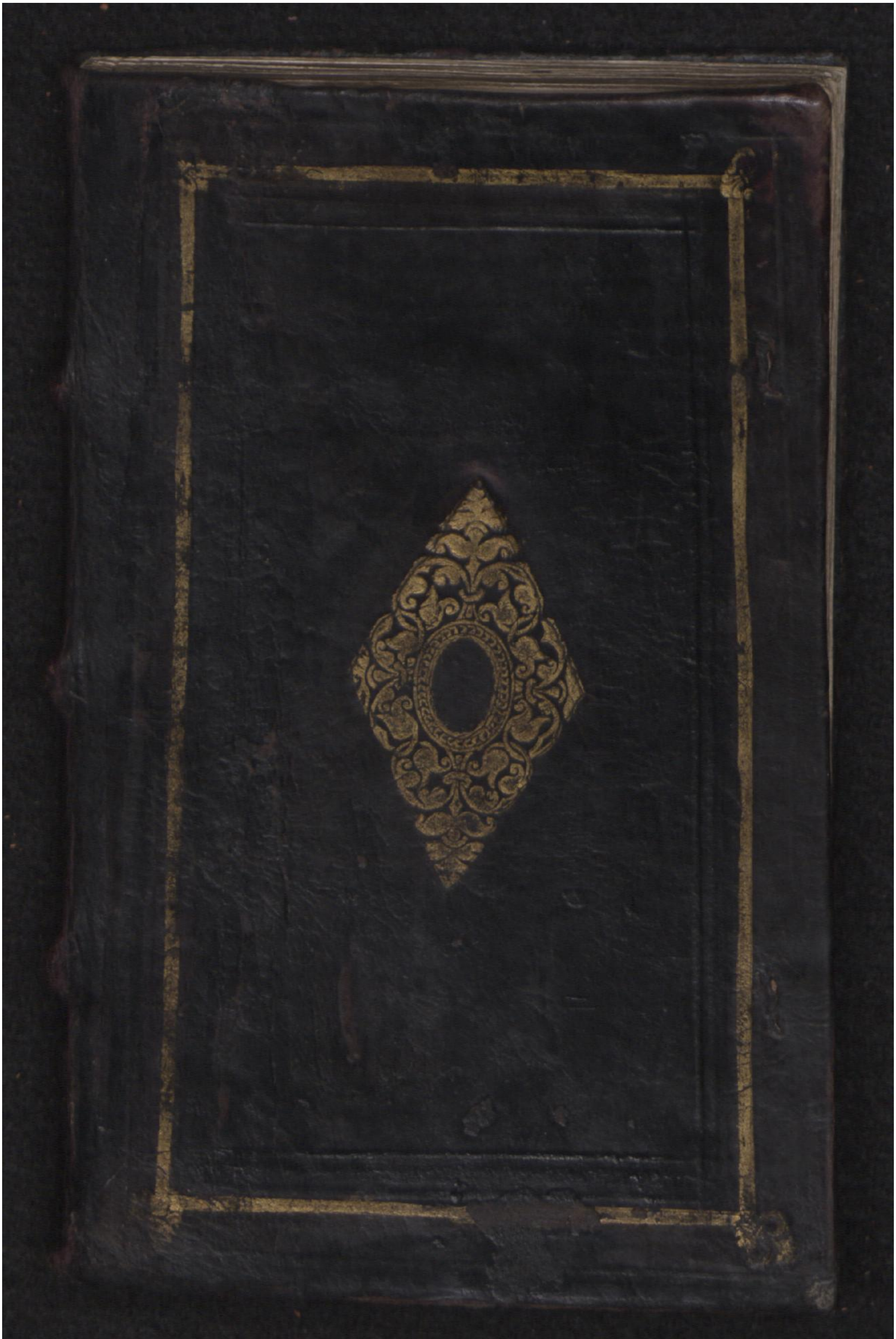

162 2311

44 - 74 - 89

Zv Dest Jan [illegible]
[illegible] 1553 den 18
februarij

23

Ligpredicken/ Offuer Erlig oc Velbyrdig Frue/ F. Kirstine Holckis/ til Baritskow/ Begraffuelse/ som skede i Næsby Kircke/ den 24. Martii, Anno 1599.

Aff

Jørgen Jacobsøn.

Met en kaart Beretning/ om hendis Ophaff oc Herkom/ Leffnet oc gode Endeligt aff denne Verden.

Apocal. 14.

Salige ere de Døde/ som dø hen i HERREN.

Prentet i Kiøbenhaffn/ hos Henrich Waldkirch. 1599.

Erlig oc Vel-
byrdig Mand / STEEN
BRAHE, til Knudstrup / Dan-
marckis Rigis Raad / Kongelige Ma-
iestatis Høffuitzmand paa Callund-
borg: Min gunstige Herre oc
Patron / ynsker ieg

Naade oc Fred aff Gud Fa-
der / oc den HErre Jesu Christo.

DEr erre besyn-
derlige tre høye oc
Himmelske Gaff-
uer / som den All-
mectige Gud for-
læner sine kiere vdualde Børn
met / i dette næruerendis Liff.
Den Første / er Syndernis
Forladelse. Den Anden / er
hans naadige Næruerelse oc

Bistand/ i Nød oc Død. Den Tredie / er en salig Affgang oc Christelig Affskeed aff Verden. Disse trende Gaffuer / Gunstige oc Velbyrdige Steen Brahe/ ere de allerypperste oc synderligste / som noget Menniske kand sig ynske aff HERREN i denne Verden. Det er vel i gamle Dage vjt oc dybt disputeret aff vjse Hoffueder oc Høylærde Mend/som oc haffue hafft atskillige Meninger om/huilcken den største Lycksalighed vere skulde / oc huad det allerbeste skulde verre/som Menniskene vilde sig heldst ynske oc begære her i Verden: Der haffuer oc huer sagt sit der til. Men efftterdi ingen aff dennem haffuer vist nogen god

Grund om disse tre Stycker / haffue de langt faret vild fra Sandhed: Oc er at befrycte / at de icke alleniste haffue faret vilde / her i Verden at randsage / huilcket det Allerbeste kunde vere / Men at de ocsaa der tage miste at det Allerbeste / oc det ey bekomme til euig tid.

Vel er Rigdom en synderlig Guds Gaffue / disligeste ocsaa Visdom / Stycke oc Herre Mact / sampt ocsaa deylig Skabning / item / Dygd oc Fromhed: Men huor til duer alt saadant / naar oss feiler voris Synders Forladelse / Guds Yndiste oc Naade / Hielp oc Bistand / i vor sidste Nød / oc wi icke bekomme en salig Affgang aff Verden?

Thi lige som wi rede vnder oss/ saa soffue wi. Oc lige som wi legge oss ned i vor Sidste/ saa staa wi oc op omsier. Saadan som Verden slipper oss i Døden/saadan vil oc HERREN tage imod oss i Opstandelsen. Til huilcken Sted som Træet falder/der bliffuer det/ siger Salomon. Derfaare kunde wi icke ynske oss noget/som oss kand verre yppermere oc bedre i denne Verden/ end at wi kunde haffue først vore Synders Forladelse. Huo saaledis leffuer/hand haffuer vundet/ oc hand vandrer tryggelig. Huor om ocsaa Dauid i Psalmen lærer: Salig er den som Offuertrædelsen forlater/ Den som Synden skiult er/

Eccle. 11.

Psal. 32.

oc den som HERREN icke til-
regner Misgierningen. Her hø-
re wi/ huorledis Dauid regner
Syndernis Forladelse for en
stor Salighed. Huad skal mand
da dømme om dennem/ som giø-
re sig ingen Tancke om Syn-
dernis Forladelse/ eller mener
den icke at verre Menniskene for-
nøden til Salighed oc det euige
Liff at bekomme? Ja huad skal
mand acte oc holde om dennem/
som bort døde erre/ oc icke haff-
ue hafft deris Synders Forla-
delse/ som Cain/ Saul/ Judas/ *Genes. 4.*
oc wtalige mange andre/ huil-
cke aff Samuittigheds Bang-
hed haffue giffuet Dom offuer
dem selff/ exorbiteret oc vdmun-
stretdem selff fra det Allerbeste/

det er / fra det euige Liff oc Salighed. Oc bekent dennem icke at kunde leffue i Verden tryggelig/den kaarte tid de skulde verre her : Men maatte verre huer Dag redde/oc som en Fugl paa quisten verre flyctige oc rømme/ indtil somme aff dennem haffue aff Samuittigheds Vanghed afflifuet dem selff. Saa see wi derfor/at Syndernis Forladelse er en aff de tre synderligste Gaffuer/som HERREN høygligen kand begaffue sine kiere Børn met her i Verden / som Augustinus siger : Remiſsio peccatorum eſt Aſylum Chriſtianorum. Det er : Syndernis Forladelse er alle Guds Børns Barfred oc Beskermelse.

Den

Den Anden høye oc Himmelske Gaffue/ som HERREN metdeler sine kiere Børn i dette Liff/ er/ at hand er hos dennem/ benaader oc giør dennem Bistand i største Nød oc Fare/ vil icke sla Haanden aff dennem/ eller forlade dem Faderløse/ men vere hos dennem til yderste Liffsens Ende. Denne Velgierning er icke mindre end den anden/ thi de reise baade sammen oc haffue deris Vdspring aff en Fundamente/ som er Gudfryctighed. Huo som retteligen fryCter oc tien HERREN/ oc i sit Leffnet holder sig hans Ord for Øyen/ oc leffuer der effter/ oc icke met Forset vil synde/ men som it got/ ærligt oc lydigt Barn/

Iohan. 14.
Matt. 28.

 seer

seer ved for at giøre ont / gider derfaare icke staaet paa den sted / hans Fader kand haffue ont aff / hos huilcken hand haffuer Yndist oc Naade / oc gaar hand vd eller ind / haffuer hand Guds Venskab oc Syndernis Forladelse / oc HERREN er hos hannem / Som oc Dauid siger i Psalmen: Jeg haffuer HERREN altid for Øyen / derfaare er hand hos min høyre Haand / oc ieg bliffuer vel ved. J lige maade lærer hand oc it andet Sted: HERREN er nær hos alle dennem som kalde paa hannem aluorlige. O huad maa da saadanne Guds Børn sigis at verre salige / som saa haffue HERREN til deris Gud / oc

Psal. 16.

Psal. 144.

Psal. 33.

Gud

Gud til deris Ven. Om dennem
maa det met Sandingen sigis:
At huad heller de leffue eller dø/ *Rom. 8.*
høre de HERREN til. Her aff
kommer det/ at Paulus saa fri-
modeligen siger: Er Gud met *Rom. 8.*
oss/ huo kand verre imod oss?
Paa det samme formoder oc
Dauid sig/ der hand siger: Om *Psal. 23.*
ieg end vandrede vdi Mørckhed-
sens Dal/ saa frycter ieg dog
ingen Wlycke/ thi du est hos mig
HERRE.

Den Tredie oc sidste Vel-
giernning/ som Guds Børn be-
komme aff HERREN/ er/ at
hand giffuer dennem it saligt
Endeligt oc en Christelig Aff-
gang aff Verden: Dette ynsker
sig oc alle Guds Børn: Dette
haff-

haffue oc voris Oldefædre al-
uorlige aff HERREN begæret
i deris Litaniis. Oc huad kand
vere bedre/ end forlossis oc for-
løsis aff denne Verdens Elen-
dighed / oc met Simeone fare i
Fred/ oc vere hos HERREN?
Det scriffuis om den Stormec-
tige Herre / Keyser Frederich
den Tredie / at hand bleff at-
spurt en gang: Huad it Men-
niske vaar best oc ynskeligst?
Da haffuer hand suaret: It sa-
ligt Endeligt. Dette Suar er
Loff værd aff en Keysere. Haff-
de mand i saa maade spurt Ale-
xander Magnus at: Huad det
Beste kunde vere at ynske sig?
Skulde hand vel vden all tuil
suaret oc sagt: Styrcke/ Vold
oc

Luc. 2.

oc Mact er det Beste i Verden. Crœsus skulde vel suaret / at Rigdom oc meget Gods er det Beste. Dina oc Absolon skulde oc vel suaret / at deylige Skabning gaar for alt. Sardanapalus skulde vel giffuet faare / at Vellyst oc it kræset Leffnet skulde vel vere det Beste. Men i Sandhed / Syndernis Forladelse / Guds Gunst oc Venskab / oc at dø i en sand Bekendelse oc Tro til Christum / gaar for alt.

Disse dyrebare oc synderlige Gaffuer haffuer Gud Allmectigste visseligen met forlænt E. A. K. Hustru / Ærlig / Velbyrdig oc nu salig Fru Kirstine Holck / all den tid hun leffde her i Verden / oc i hendis Sidste. Thi

saa

saa meget som mand kunde for-
fare aff hendis Omgengelse/
Liff oc Leffnet/Ord oc Tale/ da
vaar det nocksom at formercke/
at hun jo baade hemmelige oc
aabenbarlige/ i Sorrig oc i
Glæde/ haffuer fryctet oc dyr-
cket Gud aff sit Hierte. Dißlige-
ste anseet Eder næst Gud/oc met
tilbørlig Ære revereret Eder/
som sin A. K. Husbonde/ sig
giffuen aff Gud: Oc gierne tient
sin Jeffnchristen vdi alle mueli-
ge maader/ huor hun kunde.
Derfaare haffuer hun i ald sin
Liffs tid leffuet vnder Guds Yn-
dist oc Naade/ saa Gud haffuer
skinbarlige ladet paakende/ at
hand haffuer verret hos hende/
elsket oc hafft hende kier/ oc

staaet hende i Faders oc Moders sted/ fra den tid hand i hendis Vngdom/ ja Barndom/ tog hendis kiere Forældre fra hende. Oc om end skiønt Lyckens Hiul er fra den tid vnderligen omgaaet for hende/ Nu mod/ nu med/ Nu til Sorrig/ nu til Glæde/ saa haffuer dog HERREN hanthaffuet hende/ taget hende vnder sin Beskermelse/ oc fordret hendis Sag altid til beste/ at hun er fremdraget i Ære oc Act/ baade hos Gud oc Menniskene. At der som de mørcke Skyer end iblant met haffue fortecket oc sig offuerdraget den klare Soel for hende/ Saa haffuer det dog ingen Nød hafft/ men Solen haffuer dog faaet

Offuerhaand omsier / brøt sig igennem / oc ladet hende see sin Skin oc Glantz. See saa skal det Menniske velsignis aff HERREN / som fryncter hannem/siger Dauid i sin Psalme. Psal. 128. Alt saa vil HERREN løne oc igengielde Gudfryctighed / hos sine kiere Børn i dette timelige Liff. Oc lige som HERREN haffuer altid veret hos hende i hendis gantske Liffs tid / Saa er hand ey heller vndviget for hende i hendis Siugdom / Helsot oc Død/men troligen opholdet hende ved sin hellig Aand/ i Troen / oc i it vist oc stadigt Haab indtil Enden : Giffuet hende en god Taalmodighed vnder Kaarsset : Forlænt hende

det ſom hun allermeſt begærede/
at hun icke ſkulde offuerleffue
Eder. Derfaare haffuer HER-
REN/ effter hendis Hiertens
Begær/giffuet hende en fredelig
oc freudig Henfart/ en ynſkelig
Helſot/ oc it ſaligt Endeligt aff
Verden/ſaa det er gaaet hende/
ſom Auguſtinus lærer: Qui be-
nè vivit, non malè moritur. Det
er: Huo ſom leffuer vel/ hand
døer aldrig ilde. Hun haffuer
nu ſit paa det Tørre. Hun haff-
uer nu forvunden alt ſit Onde.
Hun haffuer ſprungen offuer
Becken/ oc faaet oſſ Staffuen.
Hun ſkulde icke vilde vere her
igen for all Verdſens Guld.
Lige ſom det Skib er tryggeſt oc
beſt faren/ ſom kommer aff hin

store Storm oc Wuær/ oc Haffs-nød/ ind i en god Haffn/ Saa maa wi oc sige om hende: Hun haffuer vel skifft: Hun haffuer nu fat paa Himmerigis Sal/ Oss holder igen en Grædedal. Er nu kommen i en god Rolighed. Legemet soffuer i Fred: Sielen er i HERRENS Haand. Det er gaaet hende/ som Syrach siger: Huo som fryeter HERREN/ hannem skal det gaa vel i den sidste Nød/ oc hand skal beholde Velsignelse paa det sidste.

Anacharsis.

Syrac. 1.

Dette scriffuer ieg/ gunstige Steen Brahe oc kiere Herr Lænsmand/ icke for den skyld/ at ieg synderlige her met vilde fremsette nogen forfengelig Ros oc Loff/ Eders salige Frue/

Fru

Fru Kirstine Holck / der met at offuergyde oc at pryde / huilcket ieg acter wnødigt / Thi Gierningen priser vel selff sin Mestere. Mand skal icke heller haffue for Sed / at giffue for megen Ros paa nogen ting / som i sig selff er Ros nock værd / som Euripides sagde. Men ieg scriffuer dette / at i nu vdi Eders store Hiertesorrig oc Veemodighed skulle erindris oc paamindis / om hendis Lycksalighed oc Velfart : Thi er det gaaet Eders Ven vel / i Liff oc Død / huad haffuer i da behoff at sørge oc plage Eder / offuer hendis Velfart / lige som i vilde synis at misunde hende sin Salighed? Thi lige som wi icke sørge / naar

Euripides in Oreste: Res bonæ non sunt onerandæ immodicis laudibus.

Solen gaar ned til Huile om Afften/ effter at wi vide/at hun kommer igen om anden Dags Morgen: Saa skulle oc ey heller Guds Børn formeget besørge deris døde Venners dødelige Affgang / thi de erre icke borte met alle: Wi haffue skicket dem hen for oss/ oc vente oss/at komme til dem/ oc de icke mere til oss her i Verden. Det er icke heller borte/ mand kand finde igen. De maa sigis/ at verre sørgeligen atskilde / som icke fortrøste dennem at findis i gode maade igen/ enten i dette Liff/eller i det euige Liff. Der aff kom det/ at Dauid haffde wlige Affect/ der Absolon/hans Søn/ vaar død/ oc der Barnet døde/som Bathseba

Cyprianus. *2.Sam.12.* *2.Sam.18* *2.Sam.12.*

seba fødde hannem. Thi Dauid viste vel/ at Absolon vaar død i sine Synder oc Vgudelige Forset imod sin Fader / viste derfor icke at finde hannem mere/enten her eller hisset / derfor skreg oc græd hand/ oc icke vilde lade sig husuale/men sagde: O Absolon/ Absolon/ O min Søn Absolon/ Gud giffue ieg maatte døet for dig. Men der Barnet Bathsebæ Søn vaar død vskyldelige / da trøstede Dauid sig / oc sagde: Jeg gaar hen til det/ det vender aldrig mere om til mig. Her hos haffue J oc at erindre Eder oc selff om de Ord / Christus haffde i Vrtegaarden / der hand sagde: Skal ieg da icke dricke den Kalck / som min Fa- Iohan. 18.

der gaff mig? Det skal alt saa gaa til.

Saa haffuer ieg nu/gunstige oc Velb: Steen Brahe/ icke aff Æregærighed / eller nogen min egen Fordristelse/ (det Gud veed/) men effter Eders Vilie oc Begæring/ met største Bluferdighed/ mig offuertaget/ at vdscriffue denne Ligpredicken/ som ieg (vwærdig/) haffde offuer Eders Velb: Hustruis/ Fru Kirstine Holckis/(nu salig/) Ligferd i Næsby Kircke: Huilcken ieg oc nu skicker eder til Haande. Bedendis paa det allerydmygeligste / at Eders Velb: sampt alle dem som den læsendis vorder / vilde altingist her met i beste Mening optage/oc den bedre til

Tacke tage/ end den kand aff en ringe Person vere faaregiffuen oc anstillet. Den Allmectigste Gud hand trøste alle sørgefulde oc bedrøffuede Hierter: Hand oc opholde Eder vdi denne Eders Sorriggiffuenhed i Troen oc Taalet indtil Enden/ at dette hellige Guds Kaars maa vendis oc endis hans allerhelligste Naffn til Loff oc Ære/ Eder oc oc alle Eders gode Venner til Trøst oc Gode/ Amen. Callundborg/ S. Jørgens Ridders Dag/ Anni 1499.

E. V. A.

Jørgen Jacobsøn.

Huo Gud fryeter er rig oc vjs/
J Dødsens Krig der faar hand Prjs.

Den hellige Guds Mand Moses lærer i den 90. Psalme/oc siger:

HERRE Gud/ du lader Menniſken dø/ Oc du ſiger: Kommer igen i Menniſkens Børn.

Hvi den hellige Scrifft haffue wi mangeſteds vdtydelige Befalninge/ ſom aabenbarlige tilholde alle Guds Børn/ at de ſig gierne ſkulle lade villig findis/ oc følge de Døde til deris Begraffuelſer/ oc met deris ærlige Næruerelſe zire oc pryde deris Jordeferd. Wi haffue oc ſammeſteds/ baade i det gamle oc ny Teſtamente/ klare Exempler oc Efftersyn/ huorledis Guds Folck/ hellige oc høylofflige

 For-

Forfædre / icke alleniste haffue følget deris døde Venner til deris Leyersted/ men ocsaa met stor Omkaastning oc Besuæring ladet hæderlige oc tilbørlige nedsette deris Venners Lig oc Legeme i deris Soffuekammer. Oc endog/mine gode Christne/store oc høytidlige Begraffuelser i sig selffuer kunde intet hielpe de Døde i deris Saligheds Sag / Ey heller kunde ringe oc foractelige Begraffuelser verre de Døde noget til Skade eller Affbreck i deris Saligheds Sag/ Som wi der om

Luc. 16.

haffue Vidnisbyrd hos Lucam : At den høytidlige Begraffuelse kunde icke fly den rige Mand Himmerige / Ey heller kunde den ringe oc foractelige Begraffuelse vdlucke den arme Lazarum fra det euige Liff: Dog ligeuel er det tilbørligt / at Guds Børn vederfaris saadan Æretieniste i deris sidste/besynderlige der som de haffue fryctet Gud / oc fremdraget deris Liff oc Leffnet Christeligen/ ærligen oc vel til deris Dødedag/ Thi saadanne Guds Børn erre saa vel i Døden/som i leff-

uen-

uendis Liff/ de rette Guds Helgener/ om huilcke Dauid taler fast priselig i Psalmen/ oc siger: HERRENS Helgeners Død er dyrebar holden for HERREN. See/ er HERRENS Helgeners Død dyrebar for HERREN: Hui skulde icke ocsaa deris døde Legeme actis dyrebar for Menisken? Oc huorfaare skulde de Igenleffuendis icke lade vel om deris Venners døde Legeme/ oc forsyne dennem gierne en tilbørlig Jordeferd? Huor om ocsaa Syrach taler: Beuis de Døde dine Velgierninger. Det er: Begraff oc jorde dennem ærlige.

Psal. 116.

Syrac. 7.

S. Pouel til de Epheser legger atskillige Sager frem/ huorfaare wi erre huer andre alt Got skyldige i dette Liff/ oc i Døden dissligeste. Først/ lærer hand/ at alle Christne Menniske erre ligeruis som it Corpus, det er/ it Legeme/ saa den ene er den andens Lem: Derfaare bør wi at elske huer andre i Liff oc Død. Dernæst/ siger hand/ at Jesus Christus er samme sit Legemis Hoffuet: Oc til de Epheser

Ephes. 4.

i det

Ephes. 1. i det 1. Capitel siger hand / at Gud Fader haffuer sat hannem til Menig-hedens Hoffuet / huilcken Menighed der er hans Legeme. Oc siden i det 5. Capitel siger hand / at hand er det-te samme sit Legemis Saliggiører. Huor om hand ocsaa lærer vstløffti-

1.Cor.12. ger til de Corinther/moxen i det gant-ske 12. Capitel. For det Tredie/siger Paulus / at vdi dette eniste Legeme haffue wi en Aand / som skal regære Christi Legeme / huilcken Aand er den værdige hellig Aand. Dette samme lærer hand ocsaa til de Corinther /

1. Cor. 6. huor hand siger/ at voris Legeme erre den hellig Aands Tempel oc Bolig:

1.Cor.12. Oc wi erre formedelst den samme Aand døbte til it Legeme. For det Fier-

Ephes. 4. de / siger Paulus / at wi haffue alle-sammen it Haab/ en Tro / en Daab/ en Gud / oc allis vor Fader. See/ er det saa venlige fat met oss / at wi erre Consorter, oc Laadsbrødre oc Systre tilsammen/ oc haffue meget got til fel-gis met huer andre at skiffte / baade her oc vdi det Himmelske Rige / huor

wi

wi erre Guds Arffuinge/oc skulle ver-
re Guds Søns Jesu Christi Met- Rom. 8.
arffuinge: Huorfaare skulde wi da
icke tiene hin anden gierne/ baade i
Liff oc Død/som det sømmer sig Brø-
dre oc Systre / besynderlige at tiene
huer andre i deris sidste? Oc huad
kand verre bedre giort aff oss/end gier-
ne tiene voris Venner / som i Døden
icke kunde tiene dem selff? Haffuer
der verret got Folck til stede / oc tient
oss / der wi bleffue fødde til Verden:
Hui skulde icke ocsaa got Folck hos
verre/ naar wi dø oc begraffuis? Wi
vide dog ligeuel / at voris Fødsel er en
Indgang til Døden / Oc voris Be-
graffuelse er en Begyndelse til en ære-
fuld Opstandelse/Oc voris Død er en
Begyndelse til det euige Liff. Huor-
for oc dette gantske Adelskab/sampt oc
andre ærlige got Folck / erre paa det
høygligste at betacke/ som i Dag haff-
uer ladet sig villig oc wspart findis/ til
at bestede Æ. V. Fru Kirstine Hol-
ckis Lig oc Legeme/ en hæderlige Jor-
deferd: Det bliffuer i Sandhed vel

igen

igen betenckt/ vdi alle muelige maade/ naar tilbørlige tid oc sted inde er.

Effter gammel/ lowlig oc Christelig Skick/ her i Riget vedtagen / er det fast seduaanligt / at der skal forhandlis offuer de Dødis Begraffuelser: Først/ noget aff Guds Ord/ som meenlige forklaris til Trøst oc Husualelse / Lærdom oc Vnderuisning / for dem som igenleffuer. Dernæst/ at faaregiffue noget/om den Affdødis Byrd oc Herkomme/ Liff oc Leffnet/ oc dødelig Affskeed aff Verden. Saa vil ieg oc paa denne tid føye oc lempe mig effter saadan Seduaane/ oc først til denne faarelæste Textis Forklaring vil ieg fremsette tre Lærdomme.

I.

Aff huem Døden er først kommen i Verden iblant Menniskene.

II.

Om det Menniskelige Køns elendige oc Jammerfulde Vilkaar i Verden.

Om

III.

Om Trøst imod den timelige Død / saa oc imod den euige Død.

Naar disse tre Lærdomme forhandlede erre aff Guds Naade / skal her verre Ende paa denne Predicken: Siden ville wi faa at høre kaarteligste Beretning / om salig Fru Kirstine Holckis Herkomme / Leffnet oc Endeligt. Den Allmectigste Gud styre oc vende altingist til sit hellige Naffns Loff oc Ære / oss til Opbyggelse i vor Siel Saligheds Sag / Amen.

Den Første Lærdom.

HERRE Gud / du lader Mennisken dø.

DEr haffuer verret mange skarpsindige oc høyuise Mend iblant Hedningene / som haffuer met stor Flijd oc Vindskibelighed søgt oc ledet effter / at vilde vide / huad

Aar-

Aarsag er / at Døden er kommen i Verden iblant Menniſken: Oc endog de meget haffue lagt deris Hierne i Blød / oc hafft mange dybe Grundelser oc Pønſelſer der om / ſaa haffue de dog ligeuel icke vdi all deris Philoſophia kundet vdførſke oc forſare Aarſagen / at Menniſkene erre Døden vndergiffuen / huilcke erre it ærenærdigt oc it ædelt Creature / ſom oc i Dignitet oc Ærenærdighed langt offuergaar alle andre Creature paa Jorden.

Cicero in Tuſc. lib. 3. Det ſcriffuis / at Theophraſtus haffuer vdi hans Helſot ſynderlig jamret oc beklaget det / at wſkellige Creature / ſom erre Hiorte / Raffne / oc andre / wlige lengre kand leffue end Menniſkene: Oc der ſom de end ſnarere døde end Menniſkene / ſaa vaar det faſt ringere Skade / end at Menniſkene ſaa ſnart ſkulle dø / huilcke om de maatte lenge leffue / kunde de meget Got vdrette i Verden. Men den hellige Guds Mand Moſes retteligen aabenbarer oſſ Sanden / oc gaar til Hoffuetſagen / oc lærer i denne Text /

aff

aff huem Døden er kommen i Ver-
den / iblant Menniſken / oc ſiger:
HERRE Gud / du lader Men-
niſken dø. Saa vil da Moſes viſe
oſſ til HERREN / om huilcken
hand i Begyndelſen paa denne Pſal-
me lærer / at HERREN Gud er
en euig Gud / hues Veſen oc Verelſe
haffuer verret aff Euighed / oc før end
Biergene / Jorden oc Haffuet bleff /
er hand Gud / oc bliffuer euindelig.
See / denne HERRE oc Gud (vil
Moſes ſige /) er den / ſom lader Men-
niſkene dø. Her maatte nogen ſige
imod: Huad? Lader HERREN
Menniſkene dø? Kommer da Døden
aff HERREN? Det vere langt
fra. Siger icke den viſe Mand: Gud *Sapient. 1.*
haffuer icke giort Døden / oc hand haff-
uer icke heller Lyſt til de Leffuendis
Forderffuelſe? Siger oc icke Moſes
ſelff i Skabelſens Bog / at Gud ſkabte *Geneſ. 1.*
Menniſken effter ſit Billede / det er /
vdødeligt? Atter igen ſigis der i Viſ-
dommens Bog / at Gud ſkabte Men- *Sapient. 2.*

 niſken

nisken til det euige Liff. See/ haffuer hand skabt hannem til det euige Liff: Icke er det Tegen til / at Døden kommer paa Menisken aff HERREN. Dißligeste ocsaa kand mand forfare atter igen aff Mose første Bogs første Capitel/at Gud haffuer icke skabt Døden: Thi der hand opregner alt det som Gud haffuer skabt vdi de sex Dage/ da taler hand icke it Ord om Døden / at Gud haffuer skabt hannem: Men Moses siger lige tuert imod / at der Gud hand besaae sit skabte Creature/ oc sine Henders Gierninger/ da vaar det altsammen saare got. Nu vide wi/ at Døden regnis icke for at verre god/ men at vere Terribilium terribilissimum. Det er: Døden er det Forskreckeligste offuer alle forskreckelige Tingister. Item/haffde HERREN skabt Døden/ da haffde Guds Søn Jesus Christus ingenlunde sat sig op imod Døden / som Gud haffde skabt: Men nu siger Apostelen Johannes/at Guds Søn er aabenbaret/ at hand skulde forstyrre Dieffuelens

Genes. 1.

1. Ioh. 3.

Gier-

Gierning / (som er ocsaa Døden.) Derfor kand wi klarlige forfare / at Døden kommer icke aff HERREN. Saa synis det derfor / at Scrifften maa vere wens met sig selff / oc at Moses taler sig selff imod / baade i denne Text / saa oc i Skabelsens Bog.

Her skulle wi acte / at Moses lærer dog rettelige / oc er sig selff icke imod i Scrifften. Thi der som wi ville ligne det 3. Capitel i Skabelsens Bog / imod dette 3. Vers i denne 90. Psalme / oc met Actsomhed holde dennem tilsammen / da skulle wi befinde / at Moses taler sig icke imod / men med: Oc klarlig skulle wi see / huad Mosi Mening er / met det hand siger / at Gud lader Mennisken dø.

Vdi samme Skabelsis Bog i det 3. Capitel / taler Moses om Sathan / om Adam / oc om HERREN: Disse tre giffuer Moses Sag / oc legger Skylden paa dennem / at de haffue verret Ophaff oc Aarsag til / at Døden er kommen i Verden / iblant Menniskene. Om Sathan siger

hand/at hand haffuer verret først Pot oc Pande til / at Døden er kommen i Verden / saa som en Tentator, det er / en Fristere / der haffuer forført Menniſken / oc ført dennem Døden paa. Om Adam taler hand / oc legger Skylden paa hannem / at hand haffuer verret en Obtemperator, det er / en Atlydere / som haffuer mere atlydt Dieffuelen / end Gud HERREN / oc der met giffuet Aarſag / at Døden kom i Verden. Men om HERREN taler Moses / oc siger / at hand oc saa haffuer verret Aarſag til / at Døden er kommen i Verden / dog som en Ultor, det er / en Heffnere / der haffuer heffnet oc straffet Synden met Døden.

Nu ville wi see / huorledis wi kunde beuiset met den hellige Scrifft / at Sathan / Adam / oc HERREN / erre Aarſag til / at Døden er kommen i Verden. Om Sathan vidner den

Sapient. 2. viſe Mand / oc siger: Invidia Diaboli mors venit in mundum. Det er: Aff Dieffuelens Had oc Affuind er Døden kommen i Verden. Thi at

den

den tid Sathan vaar falden vdi største Guds Naade/ for Syndens skyld/ som hand oc hans Sellskab begick i Himmelen/ oc vaar nu vdstøt oc nedkast fra Salighed oc til Helffuedis Fordømmelse/ saa at hellige Engle bleffue til læde Dieffuele: Oc HERREN nu haffde skabt Mennisken/ til at arffue den Salighed/ som Sathan haffde forkast/ da misundede Sathan Mennisken den Naade oc Salighed/ oc brende inde aff wlædskellig Had oc Affuind/ som hand haffde til Menniskene/ oc icke lod sig afftrenge/ før end hand fick forført Mennisken/ oc som en slem Tobringer førde Mennisken i Syndfaldet. Derfaare siger den vise Mand ret/ at aff Dieffuelens Had er Døden kommen i Verden. Her aff kommer det/ at Apostelen Johannes siger: Dieffuelen syndet aff Begyndelsen. Huorfaare ocsaa Jesus Christus aabenbarlige skielder hannem/ oc siger hannem alt Ont paa/ saaledis: Dieffuelen hand er en Løgnere oc en Mordere. Hand kalder hannem en

Epistola Iudæ, ca. 1.

1. Ioh. 3.

Iohan. 8.

Løgnere / fordi hand met sin Bedra-
gerj oc Hergenshed besueg oc bedrog
Genes. 3. vor første Moder Euam. Hand kal-
der hannem en Mordere / thi at hand
ved samme Løgn førde Døden ind i
Verden / iblant Mennisken / oc saale-
dis ihielslo dennem.

Dernæst for det Andet / taler
Moses oc om Adam / oc legger Skyl-
den ocsaa paa hannem / for Døden er
kommen i Verden. Thi effter at Gud
Genes. 3. haffde indsat Adam i Paradis / oc
Genes. 2. giort Pact oc Contract met hannem /
oc giffuet hannem Loff / at æde aff alle
Træers Fruct vdi Haffuen / vnderta-
gen det Træ / som gaff Forstand paa
Got oc Ont / det Træis Fruct skulde
hand icke æde aff. Da omsier lærer
Genes. 3. Moses / huorledis Slangen legger sig
an met Eua / predicker hende i Troen /
oc giør hende vjs paa at hun vel maat-
te æde aff det forbudne Træis Fruct:
Siger hende ocsaa aff / at Gud haff-
uer icke vden Sag forbudet / at æde aff
det Træ / paa det de icke skulde bliffue
saa vise som Gud selff. See / her kløer

Euæ

Euæ Øyene effter saadan Tale/ oc hun i Hiertet affecterer / at bliffue vjs som Gud / Oc hendis Øyen lyst til Eblet/ forfører hendis Hierte / saa hun aff kæde oc tilskyndendis Vellyst fordri-ster sig til / at giøre imod Guds Be-falning / oc mere atlyder Dieffuelen/ end HERREN sin Skabere / ta-ger derfaare aff det forbudne Træis Fruct/ oc æder der aff / oc met Quin-delist beueger ocsaa hendis Mand A-dam / til at giøre det samme. Der met/ for saadan offuertrædelsis Synd skyld/ ved Eblebiddet/ haffuer Adam ført Døden ind i Verden: Icke for Eblebiddet skyld allene/ men mere for Wlydigheds skyld / at Adam icke for-holt sig effter HERRENS Be-falning oc Vilie/ men gick der offuer.

Saa see wi da / at Adam haff-uer ocsaa en part verret Aarsag / for-medelst sin Wlydighed imod Gud/ at Døden er kommen i Verden. Huor-ledis beuisis det aff den hellige Scrifft? Det kand beuisis mange steder / oc al-lermest oc besynderlig hos S. Pouel

til de Rommere/ huor hand saa siger:

Rom. 5. Lige som Synden kom i Verden/ formedelst it Menniske / lige saa oc Døden formedelst Synden. Siden siger hand i samme Capitel: Der døde mange vdi it Menniskis Synd. Item: Døden regnerer formedelst en eniste Synd skyld. Item/ibidem: Fordømmelsen er kommen offuer alle Menniske / formedelst it Menniskis Synd. Item: Der erre bleffne mange Syndere / for it Menniskis Wlydighed. Saaledis see wi / huorledis Adam haffuer da oc verret Aarsag til/ (næst Dieffuelen/) at Synd oc Døden er kommen iblant Mennisken. Huor om ocsaa Paulus lærer i sin første Epistel til de Corinther / oc siger:

1. Cor. 15. Lige som wi dø alle i Adam / saa bliffue wi oc alle leffuende giorde i Christo. Her om siunger ocsaa Guds Menighed i den gamle Danske Psalme / saaledis: Aff Adams Fald er plat forderfft / All vor Natur oc Sinde/ etc. Item: Adams store Wlydighed/ etc.

Siden

Siden for det Tredie/ lærer Moses i Skabelsens Bog/at HERREN er ocsaa Aarsag til at Døden er kommen i Verden iblant Menniskẽ/som en Ultor, det er/en Heffnere/ der met Døden haffuer heffnet sig paa Menisken/ for Syndens skyld. Derfor/ effterdi Adam syndede/haffuer HERREN i samme Capitel lagt mange oc atskillige Syndeplager oc legemlige Sraff paa Adam/ oc for det sidste prædicker vor HERRE for hannem/ oc siger hannem aff Døden/ at hand skal dø/met disse Ord: Du skalt bliffue til Jord igen/ som du est tagen aff. Her høre wi/ at Gud tilsiger Adam/ oc alle Adams Børn/ de skulle dø. Lige det samme er det/ som Moses faaregiffuer vdi denne samme Text oc Lectie aff det 3. Vers/i den 90. Psalme/ huor hand siger: HERRE/ du lader Menniskene dø.

Gen. 3.

Gen. 3.

Her spørgis nu at: Huad Aarsag haffuer HERREN hafft til/at lade Døden komme paa Menisken?

Der til suarer Moses først aff Skabelsens Bog / at Guds Sandru- hed volte det / at HERREN lod Døden komme paa Menniskcn / Thi saa haffde HERREN sagt til Adam: Huilcken Dag du æder der aff / da skalt du visseligen dø. Da efftterdi Adam od aff det forbudne Træis Fruct / haffuer HERREN effter sit Ord ladet Døden komme i Verden / at hand vilde findis sandru: Thi huad hand loffuer det holder hand. En Verdslig Første / eller Høffding / der som hand icke holder sine Ord / oc er dennem bestandig / da staar det hannem ilde. Huor meget mere skulde icke det Himmelske Herrskab / den leffuendis Gud / findis sandru i sine Ord oc Tilsagn. Huilcken ocsaa den hellige Scrifft vidner om / at hand er Veritas, det er / Sandhed / vdi sin Guddommelige Natur oc Egenskab.

Genes. 2.

Dernæst / efftterdi Gud er ocsaa aff Naturen retferdig / saa hader hand oc Wretferdighed / det er / det som giøris imod Retten: Derfaare haffuer oc HER-

HERREN tilbørligen hiemsøgt Adams Synd / som vaar giort imod HERRENS Ret/Bud oc Vilie/ oc straffet der offuer met Døden / oc der som HERREN icke det giort haffde/ skulde det syntis/at hand haffde samtyckt met Synden/oc verret lige god met Adam oc Eua / som syndede. Om denne HERRENS Retuished vidner Dauid i Psalmen/oc siger: Non Deus volens iniquitatem tu es. Det er: Du HErre est en Gud/som icke maa lide Synden. Oc atter sammesteds siger hand : Den som er ond/ bliffuer icke for dig bestendig. Item: Du hader alle dem/ som ilde giøre.

Psalm. 5.

At HERREN saaledis foraarsagis/ at heffne Synden met Døden/det beuisis ocsaa ellers aff Scriften. Til de Rommere siger Paulus: Døden er Syndens Sold. Det er: HERREN hand retteligen besolder oc belønner Synden/met sin rette fortiente Løn/ som er Døden. Oc til de Corinther siger hand: Synden er Dødens Brod. Vdi disse Ord affmaler

Roman. 6.

1. Cor. 15.

maler Paulus Døden / som en sterck beuæbnet Mordere / som met sin forgiftig oc Edderfulde Brod eller Gad omkommer oc affliffuer Mennisken. Huilcken Mordere dog vdsendis aff Gud / oc effter hans Vilie oc Tilstedelse (for Syndens skyld/) tager saa Mennisken aff Dage. Lige det samme bekender Moses frem bedre i denne samme Psalme der hand siger: HERRE Gud / det giør din Vrede/ at wi saa forgaa / Oc det giør din Grumhed / at wi skulle saa hastelige bort. Item: Du setter vore Misgierninger for dig/ oc vore wkende Synder i Liuset for dit Ansict. Aff det som nu faaregisfuet er / i denne Første Lærdom/ forfare wi/ at det Døden kommen er i Verden iblant Menniskenn / der til er Aarsage: Først Sathan/ som en Fristere. Dernæst Adam/ som en Atlydere. Oc saa HERREN / som en Heffnere.

Psal. 90.

Saa lære wi da aff denne Part:

1. Først / at see oc forfare Dieffuelens Had oc Affuind / Argelist oc Be-

hen-

hendighed / som hand aff gammel Intent oc Ondskab / strax i Begyndelsen / er opblæst met / imod Adam oc hans Børn. Det sigis hannem paa met all rette / at hand er Mille artifex, det er / en tusindefold Kaanster Mand. Hand oc i Sandhed veed at bruge sine Suencker oc Rencker / søgendis effter Tid oc Leylighed. Naar hand er hos Gud / da forfører hand Menniſken saare hart oc ilde for HERREN. Naar hand er hos Menniſken / da taler hand alt ont paa vor HERRE / som det lader sig ansee / der hand foruende HERRENS Ord / oc vdlagde dem for Eua langt anderledis / end som HERRENS Mening vaar. Det er icke derfor at vndre / at hand kaldis Verdens oc all Jorderigis Forførere / i S. Hansis Aabenbaring.

Iob. 1.

Apocal.12.

Genes. 3.

Apocal.12.

II.

For det Andet / lære wi at see / huilcken slem oc vederstyggelig ting Synden er i sig selff / før end hun kand saa vende op oc ned paa altingist: Tage leffuendis Menniſker / oc giøre dennem

Genes. 3.

nem døde/oc til it ildestinckendis Aad-
zel oc Orme Mad. Tage dem som
vaare skabte effter Guds Billede / oc
mustre dem om til Dieffuelens Con-
tratactur oc Lignelse. Foruende Jor-
Genes. 3. dens Velsignelse oc Benedidelse / til
Maledidelse oc Wfructbarhed. Tage
Roman. 8. alle Creaturenis Frihed fra dennem/
oc offuergyde dennem met Alskens
Forfengelighed/imod all deris Vilie/
oc Hoffuetkulds føre dennem i di lang-
uarendis Vanghed/huor aff de dagli-
ge forlengis effter Forløsning. Sum-
ma / føre ind i Verden alt ont / der
Menniskén kand plagis oc pinis aff/
baade til Liff oc Siel / her oc hisset til
euig tid.

III. For det Tredie / forfare wi oc-
saa/huor gram oc hadsk Gud er Syn-
den / at hand den icke maa lide eller
fordrage wstraffet / men vredis paa
dennem som synde/Gud giffue huo de
erre / hand anseer ingen Stat eller
Høyhed: Huo som nende haffuer at
synde / dennem haffuer oc HER-
REN nende til at straffe. Derfor
siger

siger Moses / at Guds Vrede er en *Deuter. 4.*
fortærendis Ild. Thi huor HER-
RENS Vrede far frem / der skem-
tis intet : Men hand trenger ind i
Hiertet / oc fortærer ocsaa Marren i
Menniskens Been. Oc atter siger
hand : HERRENS Vrede op- *Exod. 15.*
brender de Ugudelige / lige som Ild
brender Halm. HERRENS Vre- *Epistola*
de sparede icke Englene / som syndede : *Iudæ, ca. 1.*
Ey heller dennem i de fem Hoffuet-
stæder / Sodoma / Gomorrha / Ada- *Deut. 29.*
ma / Seboim oc Segor. O huor hart *Hoseæ 11.*
hiemsøgte Gud den første Verden / *Genes. 7.*
vdi sin Vrede / der hand straffede hen-
de met Syndfloden. Oc vdi Jerusa- *Iosephus de*
lem oc gantske Jødeland fornumme *bello Iu-*
HERRENS grumme Vrede / i *daico.*
Bestoldningen oc Ødeleggelsen / saa
de arme Jøder / som endnu offuerbleff-
ne erre / ey heller løbe ram foruden /
men haardeligen fornemme Tegen til
HERRENS Vrede / ihuor de
erre atspridde i Verden end denne
Dag. Oc huad ville wi sige om Guds *Histo. pass.*
eniste Søn Jesu Christo / haffuer *Christi.*
hand

hand icke nockſom / til Punct oc Pricke/ fornummet ſig HERRENS Vrede verre paalagt/indtil Kaarſſens Død? Dog icke for ſine/men for vore Synders ſkyld. Thi hand maatte betale / det ſom hand icke haffde faaet. Gaar det ſaa til met det grøne Træ/ huad maa wi tro / der vil bliffue aff met det tørre? Kand icke den Retferdige ſparis/ huad vil der da bliffue aff met Syndere? Haffuer Gud icke ſparet ſin wſkyldige oc hiertekiere Søn/ hui ſkulde hand ſpare Syndere?

Philip. 2. *Psal. 69.* *Luc. 23.* *1. Pet. 4.* *Rom. 8.*

IIII. For det Fierde/lære wi her aff/at Menniſken døer icke aff nogen Hendelſe / men at det er Guds Ordning oc Retviſe Raad / Som oc Texten klarligen liuder: **Du lader Menniſken dø.** At ingen derfor ſkal loffue ſig it langt Leffnet / fordi hand er karſk oc føer / eller frycte ſig for Døden / fordi hand finder ſig met megen Suaghed beladen: Men ſtelle alting i Guds Faderlige oc viſe Raad / thi hand er den ſom haffuer beſkæret huer

Men-

Menniske sin Dagis Maal/ oc en be-stemte Døds tid: Hand haffuer vore Tider i sin Hand. Hand er den som siger: Vender om i Menniskens Børn/ saa maa det skee. Saa maa da Guds Børn icke frycte Dødens Dom/ men komme ihu/ at saa er be-slutted hos Gud i hans Raad om alle Menniske. Huorledis skulde wi vægre oss i det som for den Allerhøyeste er behageligt. Huad er dette en stor Trøst for alle retsindige Christne/ i Nød oc Død/ at den som er offuer alting/ haff-uer dennem oc deris Tid oc Stund/ Lycke oc Skeffne i sin Haand/ oc lader icke it aff vore Hoffuethaar oss forry-ckis/ vden hans Vilie oc vise Raad/ huilcket hand haffuer nocksom beuijst alle dennem/ som hannem haffuer elsket oc æret/ saa at den gantske Bi-belske Historie er fuld aff saadanne Exempler.

Iob. 14.
Eccles. 17.
Psalm. 31.
Eccles. 41.

Den Anden Lærdom.

Efter som wi nu haffue hørt om Aarsagen til Døden/ oc aff

D hvem

huem Døden er kommen i Verden?
Saa lærer nu Moses i denne Anden Lærdom/ om det Menniskelige Køns vsle oc elendige Vilkaar/ at de icke alleniste ere Døden vndergiffuen i deris sidste/ Men all deris Liffs tid tilforne/ imedens de leffue/ erre de ocsaa vndergiffuen allehaande Feil/ Breck oc Modgang/ indtil deris Dødedag. Det altsammen vdtyder oc forfatter Moses vdi dette eniste Ord/ Menniskene/ der hand siger i Texten: Menniskene dø.

Det er jo it tungt Naffn at bære/ at kaldis Menniske. Siden Synden kom i Verden/ er der intet Creature/ næst Dieffuelen/der verre staar screffuet/ oc haffuer vslere oc elendigere Vilkaar/end Menniskene/(for Verden at tale/) Men huor aff haffuer dette Ord Menniske sin Vdspring? Naar wi næffner Adam/ da mercker det Ord Adam intet andet end Mennisket/ Oc naar wi næffner dette Ord Menniske/ da mercker oc ey heller det samme Ord andet end Adam: Saa
kand

kand da dette Ord Menniske verre i
sin Vdtydning saa meget/ som mand
vilde sige: Mandens Køn. O huor
foractelige taler vor HERRE til det
første Menniske/ effter det haffde syn-
det. At lige som en stiff oc haardhier-
tet Fader / bruger huasse oc haarde
Ord til sine Børn / naar de haffue
fortørnet hannem / lader hand den-
nem høre deris onde Natur oc Egen-
skab / taler vredelig vd / huad hand
meen dem / oc huor ilde hand vil fare
met dem: Saa giør oc HERREN
ved Mennisket / hand taler hannem
meget skarpelige til / foracter oc van-
vurder hannem / oc siger: Du est
Jord / (som hand vilde sige: Huad
est du andet/) oc du vsle Menniske/nu
skalt du oc bliffue til Jord igen. Denne
Straffpredicken fick Mennisken vel
tidlig at høre / maatte oc tage den til
Tacke/thi det vaar saa forskyldet. Her
kunde nu Adam strax høre oc forfare/
at hand stod icke vel hos HERREN/
oc hans Sag vaar nu icke nær saa god
hos Gud/ som tilforne / der hand icke

 haff-

haffde syndet / Men kand skønne / at altingist er nu aff Laffue for hannem. Fra den tid / at HERREN i saa maade offuergaff Mennisten / til en Prjs oc Foractelse for Syndens skyld: er det icke at sige aff / saa berycket oc beskregen det Menniskelige Køn er / allesteds uegne vdi den hellige Scrifft / baade i det gamle oc ny Testamente. Huor om oc Dauid allermest veed at tale / huilcken om hand skønt vaar en Konge oc en Prophete / oc met høye Gaffuer benaadet aff Gud / viste hand dog vel / at hand vaar it Menniske / kand dog icke ladet / at hand jo i foractelige maade

Psalm. 8.

taler om Menniskēn / oc siger: Huad er Menniskēn / at du tencker paa hannem? Som hand vilde sige: Jeg forundrer mig / at du vilt giøre dig nogen Tancke om Menniskēn. Lige saa siger

Psalm. 9. Psalm. 39.

hand oc i den 9. Psalme. Oc it andet sted siger hand: Huor gantske intet ere dog alle Menniskene / som leffue saa tryggelig. Oc huem kand opregne saa mange steder / som Dauid i den samme

Iob. 14. 17. 34.

Mening taler. Job ocsaa taler offte i

lige

lige maade. Den hellige Scrifft icke
alleniste vidner der om/ men end ocsaa
forfaris det i Hedenske Ord/ Sprock
oc Tale/ mange steder / at Menniske-
lige Vilkaar erre de Elendigste: Thi
Varro ligner Menniskεn ved en Bo- [*Homo bulla.*]
ble/ som staar i sin feyerste maade paa
Vandet / at mand kand speyle sig i
hendis Klarhed/ men i hendis herligste
Glantz falder hun / oc er ey mere til:
Saa er det met Menniskene. Oc lige
som naar Glaset skinner klarist / saa
bryster det snarist. Der er intet be-
standigt hos Menniskεn. Lycken er til [*Fortuna vitrea est.*]
oc fra/ som Vand i it Drøfftetru/ Nu
mod / nu med. Her er intet varigt oc
euigt hos oss Mennisker. Det er som
den Predickere Salomon siger: Va- [*Eccles. 1. & ultimo.*]
nitas vanitatum, En forfengelig
Forfengelighed met alle Mennisker.
Derfaare ligner Anacharsis Menni-
sken ved Regnepending / den vnderti-
den leggis op høyt paa den øffuerste
Linie / oc kand mercke saa meget som
Tusinde/ Tj tusinde/ eller mere: Oc
naar Regnemesteren tager Pendinge

op / oc legger sit Regenskab paa ny Staffn igen / kand det slompe til / at den samme Pending / som før laa allerhøyeste / oc gialt mest / kand nu komme paa den nederste Linie at ligge / oc mercke icke mere end som en Pendinge. Saa er Menniskelige Vilkaar i Verden ey heller anderledis : Vor HERRE hand ophøyer oc nedtrycker / hand giffuer / hand tager / hand belader Menniskeu stundem met Glæde / stundem met Hiertesorrig. Det er icke derfor at vndre / at Moses siger i dette samme 3. Vers: Convertis hominem donec conteratur. Det er: Du HERRE Gud giør Omskifftelse met Menisken / oc stor Forandring. Naar hand haffuer det best fat / saa maa hand der fra : Naar hand heldst vilde leffue / saa sønderknuser du hannem / oc giør hannem til Aske oc Støff ved Døden. Det er Menniskens Vilkaar oc Vesen her i Verden / siden den Dag Mennisket først syndede. Her aff kommer det / at Syrach saa høyeligen beklager sig offuer

Iob. 1.

det

det Menniskelige Køns jammerfulde Vilkaar / der hand siger: Det er en elendig oc jammerlig ting / met alle Menniskers Leffnet / aff Moderens Liff / indtil de bliffue begraffne i Jorden / som er allis vor Moder.

Syrac. 40.

Vdi hues maade kand det endnu ydermere beuisis aff Scrifften / at Menniskelige Vilkaar erre de tyndiste oc verste her i Verden?

Ville wi see hen til voris Vndfangelse / huordan den er / da lærer Dauid Konge oss det / der hand siger: See HERRE / i Synden er ieg født / oc vdi Synden haffuer min Moder vndfanget mig. Her klager Dauid paa Adams Synd / oc vil lære / at alle Adams Børn de afflis oc fødis i den Synd / som de fra Adam her haffue arffuet. At lige som spedalske Folck affle spedalske Børn tilsammen: Saa haffuer oc Adam afflet syndige Sæd oc Børn aff sig. Derfor siger oc Paulus til de Rommere / at ved Adams eniste Synd skyld / haffuer Døden trengt sig igennem til alle Mennisker.

Psalm. 51.

Sentit adhuc proles, quod commisere parentes.

Roman. 5.

Saa see wi / at baade vor Vndfangelse oc Fødsel er wreen / oc ved Synden forgiffuen : Er icke det en stor Lyde oc Breck / oss paahenger? Huorledis lader det sig oc vndertiden ansee met vore Fødsel / gaar det icke meget ströbelig til: Vndertiden setter Barnet sit Liff til i Fødselen / vndertiden Moderen / vndert den baade Moder oc Barnet bliffue tilsammen. O huor mange onde Tidinger spørgis iblant met fra Barselsengen? Seer met wtidig Fødsler / seer met farlige oc wuaanlige Lyde oc Vanførsle. Dette altsammen er Menniskeligt. Naar wi oc fødis til Verden / komme wi icke grædendis frem / til de Grædendis? Fødis wi oc icke blote oc nøgne? Wlige bedre Vilkaar haffue de smaa Kökling / spæde Lam / oc andre Creatur / end wi / de føre Dunet / Fætten oc Klædebonnet met dem i Fødselen / men wi icke saa. De kunde løbe strax de erre fødde / met Moderen / oc verre om Føden: Men wi Menniskens Børn ligge indsuøbte / bundne oc fangne. Huad

om

om wi ville grandgiffuelige her beten-
cke/ huad Materie wi opfødis met/ oc
huad der afflis aff oſſ i Suøbklæder-
ne / oc huad Vflyſomhed oc anden
Wreenlighed oſſ følger fra Barndom
op/oc ſiden vor gantſke Liffs tid/huil-
cket der ſom wi giorde da lode wi vel
falde de ſtore Meninger om oſſ ſelff/
oc det ſtolte Mod / ſom mange (dis
verre/) erre beladne met. Gud naade
oſſ/ſaadant erre altſammen Paamin-
delſer / at wi erre Menniſker. Faſt
reenſommeligere oc herligere erre Træ-
erne i Skowen / Vrterne paa Mar-
cken / oc giffue bedre Luct oc Fruct/
Safft oc Krafft aff ſig/ end wi Men-
niſker. Der ſom det end haffuer gaaet
vel til i vor Fødſel / oc wi erre vel op-
dragne / liudeſløs aff Barndom / oc
kommen til Fremuext oc til ſkels Al-
der/oc oſſ tyckis/at vore Vilkaare erre
i alle maade de beſte / Hør nu / huad
Paulus ſiger til de Epheſer: Wi erre *Ephes. 2.*
dog aff Naturen Vredens Børn. Her
maa wi giøre ſom Paafuglen / naar
hand haffuer ſlaget ſine blommede

 Fiæ-

Fiære vd / da fryder hand sig / det Vnder er: Men strax hand seer ned til sine Been/ da skriger hand. Saa maa oc wi Mennisker betencke / wi haffue intet at hoffmode eller rose oss aff / vden Synden: Ville wi der aff hoffmode oss / da er vor Hoffmod icke bedre / end som Tyffuens / der ledis til Galgen/ om hand vilde hoffmode sig aff sin Tyffuekæde / hand bær om Halsen / huilcken hand haffuer mest Skam aff / oc hun vil vorde hans Bane / eller om hand lader sig tycke / hand haffuer Ære der aff/ at meget Folck følger effter hannem/ huilcke erre ickun kommen / at see paa hans Skam oc fortiente Straff. Huad anden Elendighed Mennisken paahenger all sin Liffs tid / vdi atskillige maade / met Kaars oc anden Modgang/giøris icke behoff at tale om her: Thi de som erre komne til Forstand / oc haffue noget forsøgt Verden oc Lycken/ de/ ihuo de erre/ i øffrige eller nederlige Stat/ vide selff best der om at bære Vidne. Der løber in-

gen

gen Ram foruden / huer finder vel til ſig. Artabanus / Kong Xerxis Farbroder oc øffuerſte Raadsherre / haffuer oc viſt der om at tale / der hand ſaa ſiger: Vaar det mueligt / at alle Menniſker kunde møde paa en ſted i Verden / oc vaar det mueligt / at huert Menniſke kunde lade andre ſee ſin Elendighed oc Vlycke / da ſkulde vel huer grue der ved / oc ſige: Aldrig haffde ieg troet det / at nogen ſkulde haffue hafft ſtørre Modgang end ieg: Nu ſeer ieg det paa andre / ieg vil gierne nøyes met mit Onde / ieg haffuer.

Effter ſom Menniſkelige Elendighed / der mand er beladen met / i ſit gantſke Liffs tid / er nu i nogen maade affrittet oc faaregiffuet: Saa er dog der met all Menniſkelig Beſuærlighed icke plat oc aldelis opregnet / men Moſes taler oc om end en haard Knude / ſaa at til det / at Menniſken er forbemelte atſkillige vſle Vilkaar vndergiffuen i Leffnet / ſaa ſiger hand oc om det / ſom endda alleruerſt er / ſom er Døden / den vil end ocſaa følge effter

alt

alt det andet Onde. Dette er ocsaa en stor Jammer iblant Menniskene. Huor mange Mennisker er der / der vilde jo heller leffue end dø? Wi see paa nogle Misdedere/oc høre/huor de begære at leffue/ oc til dis/ de maa beholde Liffuet/ville de gierne lade deris Øyne vdstinge/ deris Ørene affskære/ oc lade dennem martle paa Hender oc Krop. Huor meget mere monne icke andre/som ledige oc frj erre fra saadan Vaande / begære heller at leffue end at dø? Men Moses siger oss aff Døden/at huad heller wi ville/eller wi ville icke / huad heller det er oss met eller imod / naar wi haffue igennem gaaet denne Verdens Jammerdal/ oc baaret vore store Byrder huer for sig/ saa er endda vor Elendighed icke der met stillet / men det staar endda i Fad met oss/at wi skulle dø. Saa er da Døden det Bid/som Sathan skal bide Mandens Køn met/ det er/ Menniskene/ oc alle Adams Børn / effter de Ord oc den Tale/HERREN haffuer sagt: Slangen skal bide Quindens Sæd i

Psal. 84.

Genes. 3.

Hælen. Oc i saa maade kommer det/ at Døden/ som paa Latinske Tungemaal kaldis Mors, kunde synis at haffue sit Naffn à Morsu, det er/ it Bid. Thi at ved Dødens Bid skamferis oc affliffuis alle Mennisker. Der aff kommer det/ at Jesus Christus truer oc vndsiger Døden oc Helffuede hos Propheten Oseam/ der hand siger: Ero mors tua ô mors, & morsus tuus ero inferne. Det er: Du Død/ ieg skal verre dig en Død: Du Helffuede/ieg skal vere dig it Bid eller Forgifft. Denne Dødens Bid skal Menniskene alt fornemme oc friste/ oc i saa maade knusis oc bidis ved Døden til Puluer/ oc bliffue i Graffuen til Aske oc Støff/ som Moses siger: Conteres eum. Det er: Du skalt lade Menniskene bidis oc knusis/ som offuen for sagt er. See/ saadan er alle Menniskers sidste Vilkaar/ at de skulle dø/ huilcket oc Poeten viste aff at sige: *Mors ultima linea rerum.*

Hose. 13.

Det er:
Jhuort wi oss i Verden vende/
Da er alt Døden den sidste Ende.

En

En anden siger oc smucke der-
om/ saaledis:

Natus humo, nutritur humo, per humumq́,
movetur,
Inq́, reversus humum carne, resurget humo.

Det er: Aff Jorden erre wi skab-
te/ paa Jorden leffue wi/ oc aff Jor-
den opholdis wi: Til Jorden skulle
wi bliffue igen/ oc aff Jorden skulle
wi igen opstaa.

Alt hues nu sagt er om Menni-
skens ringe oc vsle Vilkaar/ det haff-
uer Guds Aand ved Mosen i denne
samme Psalme klarligen affmalet oc
skinbarligen for Øyne set. Hand si-
ger/ at Gud lader Vandflod gaa off-
uer dennem/ det er/ hand vdøser sin
retferdige Heffn oc Vredestraff off-
uer dennem/ som en Strøm oc sterck
Vandflod/ huilcken mget en jl bortry-
cker dennem i store hobe Tal.

Dernæst siger hand: De bliffue
en Søffn. Det er: All deris Menni-
skelig Jdret/Fljd oc Forsyn/er gantske
forfengelig oc forgengelig/ oc haffuer
icke dyrt paa sig/ men som den der

soff-

soffuer/oc sancker intet: Hans vduortis oc induortis Sind er hannem til en tid forruckt/ dog ligeuel vendis der allehaande Drømme oc Phantasmata i hans Hoffuet oc Hierne: Hand haffuer mange Sysler/Omsorg/Bekumring/ oc vndertiden stor Vellyst oc Glæde: Hannem synis/ at æde oc dricke/ at haffue stor Rigdom/ Mact/ Velde/ alt som hans Attraa er vaagendis: Eller tuert imod kommer hannem det for/som giffuer hannem Fryct oc Redsel: Men naar hand vaagner/ forstaar hand/ at det ickun haffuer verret en løs Drøm. Saa er det met Mennisken/oc synderlig met dem/ der soffue hen i Synd oc Seckerhed/ all deris Bedrifft/ Forset oc Idret/ er ickun blote Drømme: Thi naar Samuittigheden vaagner for dennem/ da kunde de først skønne/ at de haffue verret en Søffn/ oc deris Leffnet en Drøm.

Disligeste ligner Guds Mand Mennisken ved en Vrt paa Marcken/ som aarle blomstris/ oc om Affteuen

tenen

tenen affhuggis oc tørris. Det er: Menniskens tid er gantske kaart oc stacket/deris Vngdoms Blomster falmer oc forgaar snart: Døden skaaner ingen/fordi at nogen blomstris oc prospererer met Vngdom / Helbrede / Styrcke / Deylighed / met Venner/ Velfart/ Værdighed / Velde / met Vjsdom / Lærdom / Veltalendhed/ Skickelighed / oc anden saadanne / Deylighed/Fagerhed oc Yndelighed: Det er som en Dags tid met oss / Er det Morgen / Afftenen kommer snart. Lige dette samme haffuer den vise Hedning vist at sige om Mennisken: ἐφάμερον καὶ σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. Det er: Mennisken er som det Diur/ der ickun leffuer en Dag / oc som en Drøm / mand haffuer om en Skygge. Men gunstige Venner/dette vilde verre alt for langsomt / styckevjs at forklare / huorledis Guds Aand ved Mosen i denne Psalme extenuerer oc forringer Menniskens Liff oc Leffnet / Vesen oc Vilkaar / i denne Verden.

Som

Som wi nu haffue noget hørt om det Menniskelige Køns elendigste Tilstand/ i all sin tid. Nu spørgis her at: Huorfaare er det gaat/ at vide saadant? Oc huad vaar det fornøden/ at Moses skulde erindre oss om det wi selff vide/ Ja daglige Forfarenhed lærer oss det/ at vore Menniskelige Vilkaar erre Elendighed i atskillige maade vndergiffuen / oc Døden paa det sidste? Der suaris saa til: Der er intet som kand snarere forglemmis hos oss/ end at wi erre Mennisker. Naar Lycken er met oss / oc Verden holder paa vor Haand/ da scriffue wi det saa snart i Glemmebogen/ at wi erre Mennisker/ oc kunde icke komme det ihu/ at wi enten haffue veret elendige/ eller wi kunde bliffue / før wi dø. Huor om oc saa Dauid taler / der hand siger: Naar it Menniske er i Ære / oc haffuer ingen Forstand oc Santz met sig / saa far hand bort lige som Fæ. Derfaare lære wi i Summis vjs aff Mose vdi denne Anden Part / at wi tencke paa det gamle Ordsprock: Van-

Psal. 49.

dre varlig/Tiden er farlig. Ihuo derfor / som Verden oc Lycken holder met / hand see sig vel faare/ hand icke skuffis. Thi Lyckens Hiul er omuendeligt / oc er intet at lide paa: Den Part som omuent er / gaar snart vnder igen. Oc den som er i Spillet/ er snart vnderkast. Oc den som er i Regimentet/kand snart vndergaa. Som oc Syrach lærer: Hodie in Regno, cras in sepulchro. Hodie Rex, cras cadaver. Det er: Den som er i Dag i Regæringen / i Morgen kand hand ligge i Graffuen. Den som i Dag bær Kongelig Naffn/ i Morgen kand hand kaldis it Lig. Saa gick det met Alexandro Magno / (som nogle angiffue/) at der den mectige Herre/som all Verden fryctet sig faare/bleff død/ oc skulde nu nedleggis i en guld Kiste/ oc hans vise Mend oc Philosophi vaare forsamlede / at skulde nedlegge hans Legeme / sagde først en aff dem til de andre: Saadan er Verden/ oc denne Verdens Forfengelighed/Rigdom oc Velde: J gaar vaar hand

Syrac. 10.

Mand

Mand for/at lade sig giøre Liggendefæ aff sit megle Guld / Men i Dag kand hans megle Guld giøre Liggendefæ aff hannem. En anden sagde: I gaar kunde hand icke nøyes met all Verden/Men i Dag maa hand nøyes met en Graff/ siu Fødder lang. Den Tredie sagde: I gaar haffde hand mange deris Liff at volde / I Dag raader hand huercken offuer sit eget eller andris Liff. Den Fierde sagde: I gaar vaar huer villig/ at komme til hannem/I Dag seer huer ved/oc skyer for hannem. Alt saa gaar det til i Verden: Ingen kand dø/ vden hand leffuer / Saa kand oc ingen leffue/ hand jo skal dø. Inter os & offam multa cadunt. Det er: Der er Fald imellem Haand oc Mund. Det er it offuermaade got Raad/som Paulus giffuer vd: Tiden er stacket / (siger hand/) De som græde/ skulle holde sig/ som de græde icke. De sig glæde / skulle holde sig / som de glæde sig icke. De som kiøbe / skulle holde sig/ som de aatte det icke. De som bruge

1. Cor. 7.

denne Verden/ skulle foruare sig / de icke vanbruge hende. Thi denne Verdens Deylighed forgaar.

Philippus Konge i Macedonien/ der hand paa en Dag haffde faaet Seyeruinding/oc vundet den mectige Befestning Potidæam, bleff hand glad offuer denne Lycke : Men der hand samme Dag faar Tidende i Leyren til sig / at hannem vaar født en Søn / som bleff kaldet Alexander Magnus / om huilcken før er omtalet/) bleff hand endda meget mere glad : Oc betenckte sig offuer saadan stor offueruettis Lycke / hannem vaar vederfaren saa hastelig / befryctede hand sig omsier / oc giorde sin Bøn til Guderne / at de vilde tilføye hannem ickun en liden Wlycke / hos denne store Lycke. Hand betenckte viselig oc vel / at der vaar gierne nogen Modgang hos Medgang/derfor hoffmodede hand sig icke/men tenckte paa hues som skee kunde. Augustinus siger derfaare smuckt : Quantò major est fortuna, tantò minor est secu-

ra.

ra. Det er: Jo større Lycken er/ jo mere hun logrer oc spiller for oss/ jo mindre er hun at lide paa. Det er oc vougegjæfft/ at bære den fulde Skaal paa Haanden/ at den icke skal spildis. Verden er oc suigefuld/oc kaster snart Hale i Vand/ met dem som hende troer allerbest. Fordi Verden er lige som Judas vaar/ hun smigrer oc kysser/ oc hun giffuer sine Børn gode oc søde Ord/ oc loffuer dennem meget Got/ aff disse timelige Tingister: Men hun vender dennem snart Bagen til/ oc da huisker hun til Dieffuelen/ oc siger: Den du saaest ieg kyssede oc listede met/ den er min/ holt hannem oc gribe hannem. Derfor siger Augustinus smuckt: O munde immunde. Det er: O Verden/huad est du skiden. Wi maa vel sige: O du forgifftige oc suigefulde Verden/kand du saadant giøre/ihuor du est forgengelig: Huad skulde du icke finde paa at giøre om du bleffst staaendis euindelig?

Derfaare haffue alle Guds Børn vel denne Mosis Instructie oc Vn-

deruiſning behoff / at de icke forgette/ de ere Menniſke/ oc aff Lyckens Metholt ey forgiøre ſig/ oc forglemme/ at de Menniſkelige Vilkaar jo kunde met tiden gæſte oc hiem til deris. Det er oc faſt beſuærligt / at Menniſken kand kende ſig ſelff / oc komme ihu/ naar Lycken er den blid/at Solen end ocſaa kand beteckis oc ſnariſte ſkiulis aff hine mørcke Skyer/ naar hun allermeſt ſkinner oc er paa det klariſte. Det fornam hin mectige Cræſus/ diſligeſte oc Pauſanias / ſom i ſin Herlighed nær haffde forglemt / at hand vaar it Menniſke/ indtil Simonides paaminte oc lærde hannem der om. Alexander Magnus/oc diſligeſte Nabugodonoſor oc Herodes / nappet oc Rønner der aff/oc wtalige mange andre. Det er oc ſom det gamle Vers liuder:

Thales Mileſius.

Fallitur infido, qui confidere mundo.

Det er: Hand ſlar foruiſt ſin Lid til Wlid / ſom giffuer ſit Haab oc Mod til denne ſuigactige Verden.

Ende.

Endeligen lære wi aff Mose/at alle Menniske erre intet andet end som Lær vdi Pottemagerens Haand saa vor HERRE forarbeider oss effter sin Vilie/ til at tiene sig/ oc vere hannem behagelig: Men naar hand seer/ wi ville icke arte oss/ saa giør hand oss anderledis/at wi kunde bliffue stickelige oc duelige/ til at tiene hannem. Er det endda forgeffuis/saa vredis hand/ oc kaster dette Lær bort/oc acter det icke tienligt at verre/at haffue mere wmag met oss. Huor offte forsøgte HERREN det met Pharaone? Lod hannem beskicke met Mose oc Aarone/ liste oc lockede / truede oc vndsagde hannem: Men der HERREN saae / dette Lær vilde intet arte sig til noget got Arbeid/ saa vredis HERREN / oc kaste dette Lær bort: Thi wi ere ickun Lær oc Jord/lige som vor Fader Adam.

Rom. 9.

Exod. 5. 7. 8. 9. 10.

Den Tredie Lærdom.

SOm wi haffue nu hørt i den Første Part/aff huem Dø-

den er kommen i Verden: Oc i den Anden Lærdom / huem Døden er paalagt / som er Menniſken / oc om det Menniſkelige Køns vſle Vilkaar. Saa lærer nu Moses i den Tredie Lærdom / om Trøſt imod Døden / met det hand ſiger:

Oc du (HERRE Gud /) ſiger: Kommer igen i Menniſkens Børn.

Met diſſe Ord vil Moſes trøſte oſſ / baade imod den timelige / ſaa oc imod den euige Død. Jmod den timelige Død ſetter hand dette timelige Liff / at om ſkønt Døden er forordnet / at ſkulle henrycke Menniſken aff Verden / for Guds Sandruhed ſkyld / der hand ſagde: Morieris, det er: Du ſkalt dø. Dog alligeuel ſkulle wi tencke / at HERREN derfor icke vilde / det ſkulde ſlæt verre vde / oc ſlæt affſlaget / met dette timelige Liff / lige ſom der ſkulde intet Liff verre til / oc ingen

Geneſ. 2.

ſkul-

skulde leffue ydermere/ siden den Dag
Døden kom først i Verden : Men
Moses lærer oc trøster oss met dette ti-
melige Liff / at HERREN allige-
uel vil det haffue ved Mact opholden/
saa at der som end somme ødis oc dø
bort aff Verden/ dog skulle der imod
nogle fødis oc komme i steden igen/ oc
leffue/ saa det skal dog skee met Men-
niskene/ som HERREN haffuer
sagt: Voxer oc formerer eder ; oc op- *Genes. 1.*
fylder Jorden. Dette taler oc Syrach
om / oc siger : Alt Kiød skal bortslidis *Syrac. 14.*
som it gammelt Klædebon. Men lige
som Blade vorer paa Træ / somme
falde aff / oc somme voxe paa igen:
Saa er det met Menniskene / somme
dø / oc somme fødis igen. Dette be-
krefter ocsaa den Predickere Salo-
mon / der hand siger : En Slect for- *Eccles. 1.*
gaar/den anden kommer. Vore Vil-
kaar er lige som deris/der sidde i Leye-
hus / de vdsigis oc maa flytte / effter
Husherrens gode Tycke / naar Fare-
dag kommer : Saa gaa der andre ind
igen / oc bo der. Lige saa er det met

 oss

oss Mennisker/ naar vor Himmelske Husvert vil icke lengre haffue oss boendis i disse Hytter oc Skiul/ wi haffue aff hannem/ saa siger hand oss vd/ saa maa wi flytte her fra ved Døden: Men naar wi erre borte / saa haffuer vor HERRE forordnet dennem/ som skulle komme i vor sted igen. Saa haffuer det ladet sig ansee aff Begyndelsen / saa vil det oc vare til Enden: Den ene skal vige for den anden: De Gamle gaa aff / oc de Vnge traade i steden igen.

Men huo er det/ der giør saadan Forandring oc Omskifftelse met Død oc Liff? Det lærer Moses / oc siger: Du HERRE Gud/ Du siger: Kommer igen. At lige som du lader Menniskene dø / saa lader du oc Menisken awlis oc fødis til Verden. Det er icke andet met oss / end Genesis oc Exodus, Indgang til Liffuet/ oc Vdgang fra Liffuet/ & econtra.

Her lære wi / at lige som wi icke dø vden HERRENS Vilie/ saa

fødis

fødis wi icke heller til dette Liff/ aff nogen Hendelse/ Slompelycke eller Wforuarenhed / Gud uvitterlig: Men aff hans forordineret oc velbehageli-ge gode Vilie. Dette taler oc Job om/ oc siger: HERREN gaff mig Børn/ HERREN tog dem igen. Derfor siger Syrach: Alting kommer aff HERREN/ Liff oc Død/ etc. Det er det samme som Anna Samuelis Moder siger: HERREN slar ihiel / oc HERREN giffuer Liff igen.

Iob. 1.

Syrac. 11.

1. Sam. 2.

Dernæst lære wi at see oc kende Guds wsigelige Godhed imod oss Mennisker / der aff sin store Naade haffuer forordnet oc tilskicket oss dette timelige Liff/ vden all vor Betenckende / vden all vor Mact/ Styrcke eller Forbøn. Thi at huo kunde nogen tid attraa/ eller begære/ at komme til dette Liff/ før hand fick det / eller bleff vndfangen oc født der til? Det er som Augustinus siger: Gud som gaff dig dette timelige Liff vden din Hielp eller Formue/ hand skal oc giffue dig effter

dette timelige Liff it wlige bedre Liff/ som skal vare euigt / vden all din egen Forsyn oc Formue.

Om dette euige Liff lærer oc Moses i Texten / oc trøster alle Guds Børn/met Forhaabning til det at bekomme / imod den Fryct oc Gruelse/ de kunde haffue for den euige Død/ oc siger derfor: Du HERRE Gud siger: **Kommer igen i Menniskens Børn.** Vdi disse Ord vil Moses icke alleniste vise oss/ huorledis wi erre komne til dette timelige Liff: Men vil oc giffue oss Vnderuisning om det euige Liff / huo der giffuer oss det / oc ved huem wi bekomme det. Huem giffuer oss det euige Liff? Den hellige Scrifft offuerflødelig lærer derom/huem det euige Liff haffuer at forlæne oc giffue: Men her vil ieg ickun bruge it Vidnisbyrd for mange / oc det vil ieg tage aff Epistelen til de Rommere / huor Paulus saa lærer: Døden er Syndens Sold / men det euige Liff er Guds Gaffue / i Christo

Roman. 6.

Jesu

Jesu vor HErre. Her høre wi/at lige
som HERREN giffuer oss dette
timelige Liff/saa vil hand oc giffue oss
det euige Liff: Oc lige som hand er
HERRE til / saa giffuer hand oc
Gaffuer. Hand er en euig Gud oc
HERRE/saa vil hand oc giffue oss
it euigt Liff. Her om skulle wi høre
Guds Søns Røst paa Dommedag/
som Mattheus lærer / naar hand skal
sige: Kommer min Faders velsignede *Matt. 25.*
Børn/ oc arffuer Riget / (det er/ det
euige Liff/) som eder er beridt aff Ver-
dens Begyndelse. Guds Børn/ som
erre befrjede fra Formaledidelse/ som
de haffue arffuet ved Adams Fald /
dennem haffuer Gud Fader beskæret
Velsignelsen. Her spørgis at: Ved
huem? Ved den velsignede Sæd Je-
sum Christum / som vaar tilsagt oc
loffuet Abraham oc hans Sæd. See/ *Genes. 22.*
dette euige Liff faa wi icke ved nogen
vor egen Fortieniste eller Værdskyld.
Thi det er (siger Paulus/) en Guds
Gaffue/oss giffuis aff Naaden/oc icke
aff Retten. Til dette euige Liff seer oc
Mo-

Moses hen i Texten / der hand siger/ at HERREN kalder at oss / oc siger: Kommer igen i Menniskens Børn. J / vil hand sige/ som vide eders Faders Adams Fald / erre støt aff eders Læd / oc met all Ret skulde verret vndergiffuen den euige Død: Verrer ickun ved it frjt Mod: Lader icke eders Mod falde: Fortrøster eder ickun her ved/at effterdi Sathan haffuer indført Synden oc Døden i Verden ved Quinden: Saa vil da ieg HERREN indføre i Verden igen Retferdighed oc Liffuet ved Quindens Sæd / Jesum Christum/ hand skal søndertræde Slangens Hoffuet/ oc i saa maade berede alle eder / som tro paa hannem/ det euige Liff. Derfaare (vil hand sige/) du Jord/ som her til Dags haffuer skiult oc herberget alle Adams Børn i Døden: Du samme Jord/ dig vil ieg nu befale/ at du igen aff dig skalt giffue samme Adams Børn/oc nu igenføde mig dennem/ Jcke mere Dødens Børn/ men Liffsens Børn oc Arffuinge / ved min aller-

allerkieriſte Søn Jeſum Chriſtum.
J ſaa maade taler oc Jeſus ſelff / om
Guds Børns Jgenfødſel / hos Mat= Matth. 19.
theum.

Det lader ſig vel icke anſee / at
denne er Moſi Mening / at Gud ſaa
vil igenkalde Menniſken / men ſom
HERREN ſelff forklarer diſſe Ord
for Adam : Du eſt Jord/oc ſkalt bliff=
ue til Jord igen. Det er : Du ſkalt dø.
Dog kunde wi Chriſtelige oc vel tage
diſſe HERRENS Ord i den Me=
ning / ſom nu er omrørt. Thi Men=
niſken er icke allene Jord / men Gud
haffuer indgydet hannem aff ſin Liff=
ſens Aand / oc ſkabt hannem i ſær til
ſin Billede/ oc begaffuet hannem met
ſtore Gaffuer/Viſdom/Mact/God=
hed oc Lyckſalighed / fra huilcke alle
Menniſke i Adam oc ved hans Off=
uertrædelſe er afftræden. Vil da Gud
kalde oſſ igen til ſig / hueden wi erre
komne/ da kommer jo vort Legeme til
Jorden / ſom det er tagen vdaff / oc
Aanden til hannem oc hans Glæde/
ſom den haffuer giffuet oc forlænt :
Saa

Saa at wi trenge oss ved denne Død igennem til det salige / sande oc euige Liff.

Aff dette / som nu omtalet er / lære wi / at see Gud Faders wrandsagelige Naade imod oss fortabte Syndere. Offuer alt maa wi bekende Guds Søns wlædskellig Kierlighed / formedelst huilcken hand haffuer oss igenløst / fra Synden / Dieffuelen / Døden oc Helffuede. Denne Christi Velgierning langt offuergaar alle andre HERRENS Velgierninger. Som ocsaa Ambrosius lærer / oc siger: Jeg er Jesu Christo mere skyldig / for det hand haffuer igenløst mig / end for det hand haffuer skabt mig / Thi huad haffde det hiulpet mig / at ieg vaar skabt / oc skulde bleffuet fortabt / der som hand icke haffde igenløst oc frelset mig til det euige Liff.

Lib. 2. in Lucam.

Om dette euige Liff taler Moses ocsaa / oc siger / at HERREN skal kalde at oss / oc sige: Revertimini, Kommer / kommer igen til det euige Liff / i som aff Begyndelsen vaare

skabte

skabte der til / oc fulde der fra igen: Kommer nu igen / oc arffuer det euige Liff. O huilcken glædelig Røst vil det vorde alle Guds Børn. Saa sørgeligt det vil vorde de Ugudelige at høre: Ite, Gaar bort i Formaledidede: *Matth. 25.* Saa trøsteligt vil det vorde de Gudfrygtige at høre: Kommer. Dette euige Liff er it ret Liff at tale om / frem for dette Timelige / som er ickun en daglig Død. Der er ingen Død ydermere at foruente / ingen Sorrig / Graad eller Vlade / ingen Gield eller Sorge / Møye eller Arbeid / ingen Armod / Siugdom eller Alderdom. Der skal all Graad verre strøgen aff vore *Esai. 25.* Øyen. Glæden skal verre saa stor / wi neppelige skulle vide / huor wi erre for Glæde / som Hugo siger. Wi skulle der faa Guds Ansict at see / huilcket skal verre oss Glæde noch. Absolon maatte icke komme for hans Faders Ansict i *2. Sam. 14.* tvo Aar / huilcket vaar tegen til / at Faderen vaar vred: Men wi skulle euiglig beskue Guds Ansicte. Jacob bleff glad / der hand saae Joseph igen / oc *Genes. 16.*

F begæ-

begærede siden at dø: Men wi skulle see vor Aandelige Joseph/ oc euig leffue met hannem. Der skal Jesus sige

Iohan. 16. til oss: Nu vil ieg giffue eder den Glæde/ som aldrig nogen skal tage fra oss.

Cic. 1. de senectute. O huilcken Siele Mode oc Glædskabs Dag vil det vorde / naar alle Guds Børn skulle forsamlis i Her-

1. Cor. 15. lighed / Vdødelighed oc Vforkrenckelighed. Mendene skulle der see oc kende deris Hustruer / Forældrene Børnene / Syskinde huer andre / oc euig glædis oc frydis met hin anden. Lader oss affectere oc stunde effter dette Liff / huor der holdis en stor oc wsigelig hellig Husholdning: Huor Kongen selff er (som Anshelmus siger/)

Iohan. 14. Veritas, det er/ den euige Sandhed. Lowen/ som wi der skulle leffue effter/

1. Cor. 13. er Charitas, (siger hand/) det er/ idel Kierlighed/ wi skulle øffue oss vdi. Oc Eyedommen / wi skulle sigis at vere

Matth. 25. rige aff/ skal verre Vitæ æternæ hereditas, det er/ det euige Liff oc Sa-

Marc. 9. ligheds Arffuedeel. O der er got at

Philip. 3. vere/ der er vor Bopæl nedslagen/ der ville

ville wi bygge oc bo euindelig. Det giffue oss ocsaa Gud Fader sin Aand oc Naade til / ved Jesum Christum vor HErre / Amen.

Nu efftersølger kaartesligste at tale om Velbyrdige Fru Kirstine Holckis Herkomst / Leffnet oc Endeligt aff Verden.

SAlig Fru Kirstine Holck vaar født i Judland / paa Baritskow / Anno 1558. imellem Paaske oc Pintzedag. Oc vaar hun født aff Ærlige / Velbyrdige / fromme Forældre.

Hendis Fader vaar Ærlig / Velbyrdig Hans Holck til Baritskow: Hendis Moder vaar Ærlig / Velbyrdig Fru Margrete Nielsdaatter til Brødskow.

Hendis Farfader vaar Ærlig / Velbyrdig Manderup Holck til Baritskow: Hendis Farmoder vaar Ærlig / Velbyrdig Fru Anna Lycke /

Herr Christoffer Lyckis Daatter aff Stadsgaard.

Hendis Morfader vaar Erlig/ Velbyrdig Niels Jensøn aff Brødstow: Hendis Mormoder vaar Erlig/Velbyrdig Fru Anna/Herr Niels Høgis Daatter aff Eskier.

Videre giøris icke her behoff/ hendis Herkomst at opregne: Thi det er dog vitterligt/ at hun er kommen aff god oc fornemme Ådel her i Riget.

Den tid salig Fru Kirstine vaar ved tre Aar gammel/kom hun først til Erlig/ Velbyrdig/ salig Fru Kirstine/ salig Gabriel Gyldenstierns/ hun optuctede hende Christeligen oc vel/ vdi Guds Fryct/ høffuiske Seder/ oc mange gode Dygder/som vel haffuer paakent. Oc vaar hun hos hende/ indtil Gud Allmectigste kaldede Fru Kirstine Gabriels.

Nogen tid der effter kom hendis salig Moder fra Suerige/ saa kom hun til hende igen. Hun siden opfødde hende vdi Guds Fryct oc Christelige Seder: Oc vaar hun hos hende/

til

til Gud kaldede hendis kiere Moder. Effter hendis Død kom hun til hendis Morsystre: Først til Ærlig/Velbyrdig Fru Kirstine Nielsdaatter. Oc den tid Gud haffde kaldet hende/ kom hun siden til Ærlig / Velbyrdig Fru Johanne Nielsdaatter. Oc paa det sidste til Ærlig/Velbyrdig Fru Christentze Nielsdaatter: Oc vdi hendis Hus bleff hun troloffuet met Ærlig/Velbyrdig Mand / Hans Krause til Egholm.

Anno 1579. stod deris Bryllup i Kiøge.

Siden leffde hun met hannem paa siette Aar/ Christeligen/ærligen/ finlig oc vel: Oc skickede sig baade imod hannem oc hans Venner/ baade da oc siden/saa de der om endnu vide best at giffue hende Vidnisbyrd. Oc gaff Gud dennem to Børn sammen/ aff huilcke Ærlig / Velbyrdig Jomfru Margrete Krause igen leffuer/ Gud hende naadeligen beuare.

Effter at Gud Allmectige haffde nu ved Døden heden kaldet hendis

 første

første Husbonde / Velbyrdig Hans Krause / haffuer hun i sin Viduestat forhafft sig vnder det Kaars / HERREN hende paalagd haffde / i Troen oc Taalmodighed: Fryctet Gud / oc for alting hafft sit Haab til hannem / som er alle Enckers oc Viduers rette Verge oc Forsuar. Oc effter hun i halff fiette Aar i sit Enckesæde haffuer leffuet sit Liff oc Leffnet wstraffelig / for Gud oc Menniskens: Haffuer hun omsier / effter Guds oc sin egen Vilie / sampt oc effter hendis Foruanters oc gode Venners Raad / samtyckt at leffue vdi det hellige Ecteskab met Ærlig / Velbyrdig Mand / Steen Brahe til Knudstrup / Danmarckis Rigis Raad / oc paa den tid Befalningsmand paa Helsingborgs Slot: Huor hand oc giorde sit Bryllup met hende / dog it lidet / i det Aar 1590. den 6. Septembris, oc haffde paa den tid hos sig nogle hans næste Naboer / oc andre begge deris næste Venner.

Effter at hun nu anden gang haffde giffuet sig i Ecteskab / haffuer hun

hun ocsaa hafft sig imod denne hen-
dis Velbyrdig kiere Husbonde / som
en from Christen Frue oc ærlige Dan-
nequinde / skicket sig imod hannem al-
tid finlig / frommelig / ærlig oc vel / saa
hand icke det nocksom kand selff vdsige /
huilcken en god / Christelig oc ærlig
Omgengelse de haffue hafft tilsam-
men: Som dennem oc alle vitterligt
er / som til dis vdi deris Omgengelse
verret haffuer.

Først oc for altingist haffuer hun
holdet sig Gud for Øyen / oc hannem
hierteligen fryctet oc tient all sin tid:
Huilcket hun oc nocksom haffuer ladet
paakende / met det / hun gierne haffuer
vildet gaa til Kircken / at høre Guds
Ord. Oc i Sandhed haffuer hun icke
heller verret en forglemmelig Tilhø-
rer / men met største oc Gudeligste An-
dact giffuet act paa Predicken: Oc er
hendis Øyen vnder Predicken aldrig
kommen aff Presten / giffuendis der
met tilkende / at haffde det verret hende
mueligt / at hun ene kunde mercket / alt
huad som sagdis / da haffde hun det

gierne vildet giort. Hun haffuer oc gierne offuer Borde/ til Maaltid/ repeteret oc talet om/ huad som prædicket vaar/ oc sagt til met: Gud for sin Søns Død oc Pine skyld giffue/ wi maatte giøre der effter. Oc til met sagde hun: Jeg kand aldrig kædis ved Predicken.

Hendis Gudfryctighed er ocsaa kent her paa/ at hun aldrig i sit Hus haffuer forsømmet/ Afften eller Morgen/ at læse oc bede: Men hafft sine visse Timer/ Formiddag oc Effter-middag/ at tale met vor HERRE/ oc bede hannem om Naade.

Hun haffuer oc gierne verret deelactig i det hellige Christi Naduers Sacramente/ saa baade hun oc hendis kiere Husbonde haffue der met offte styrcket deris Tro tilsammen/ til it viss Pant oc Forseckring/ paa deris Synders Forladelse oc det euige Liff.

Effter som hun saa all sin tid igennem haffuer fryctet Gud/ haffuer hun ocsaa næst Gud elsket sin allerkieriste Husbonde: Hannem haffuer

hun

hun oc troligen holdet ſig for Øyen/
aldrig aff Foract fortørnet hannem/
met Ord eller Gierninger/men i flit-
teligſte maade taget ſig vare/ hun icke
giøre ſkulde/ det hand kunde fortørnis
aff. Diſligeſte ocſaa haffuer hun hem-
meligen tit affſtillet/ hues Forſeelſe
paa ferde kunde verre/ ſom deris Tie-
nere kunde iblant met forgiort dem
met/ at hand det icke ſkulde fange at
vide/ oc haffue ont der aff.

Sit Hus haffuer hun oc ſtaaet
faare met Flid oc god Vindſkibelig-
hed/ voctet oc taget vel vare/paa hues
hende burde inden Dørene at tage
vare paa. Oc aldrig haffuer hun vil-
det indlade ſig vdi de Beſtilninger/
ſom en Qiunde icke vedkam/ at befat-
te ſig met.

Vdi hendis Ecteſkab/met Vel-
byrdig Steen Brahe/ haffuer vor
HERRE begaffuet dennem tilſam-
men met to Børn/ ſom erre Ærlig/
Velbyrdig Jomfru Byrgitte Brahe/
oc Ærlig/Velbyrdig Jomfru Heluig
Brahe/dennem Gud naadelig beuare.

Huad Dyd oc Fromhed hun haffuer beuijst / hues Quindfolck oc Piger / som hende tient haffuer / det kunde de selff best bære Vidne om / huilcke hun haffuer forseet i Mands verge/oc hiulpet Fire aff dem til it ærligt stycke Brød / paa en siu Aars tid / der hun haffuer verret paa Callundborg.

Næst Guds Hus / oc sit eget Hus/ haffuer hun ocsaa hafft synderlig Omsorrig for de Elendigis Hus oc Fattige. Gierne haffuer hun søgt deris Gaffn oc Beste: Mangen gang offuer sit Bord vnder Maaltid talet om dem: Sendt dem varm oc redt Mad/huilcke hun haffuer hørt aff Predickestolen at verret bedet for/der haffue i Siugdomme lidt Sult oc Hunger. Disligeste oc tit oc offte sendt ned i Byen Brød/ Pendinge/ Fetalie/ oc til at klæde de Nøgne met / oc husuale Stackler. Jeg vil oc i Sandhed vden Skrymterj bekende/ her offuer hendis Begraffuelse / at hun mange gange haffuer sent til mig Pendinge til Sko

oc

oc Klæder / huilcke hun haffuer ladet mig befale / at vddele til dem / som ieg viste / Guds Almisse best behoff haffde. Jeg vil nu her intet tale om de mange Pendinge / oc store Almisser / hendis fromme Husbonde oc disligeste mig tit oc offte hemmeligen antuordet haffuer / til Fattigis behoff i Callundborg. Saadan deris Fromhed / HERREN i sin tid vel belønne vil / som ingen ting er skiult for: Thi hand betaler aabenbarlige Velgierninger / som giøris hemmelige.

Sotige oc siuge Folck / iblant Fattige oc Rige / eller ocsaa skrøbelige oc meget siuge Barselquinder / haffuer hun oc gierne besøgt oc tient dennem / met sine gode Raad / oc bekostet tienactige Lægedom / at de deris forige Sundhed igen maatte bekomme / som ocsaa endnu mange aff dennem leffue / oc saadan hendis Goduillighed oc Fromhed / met all Tacksigelse / gierne bekende.

Effter at hun saaledis haffuer vdi Dygd oc Fromhed fremdraget sit

Liff

Liff oc Leffnet / for Gud oc Mennisken / er hun omsier oc selff aff HERREN hiemsøgt met hefftig Siugdom / huilcken haffuer hende besynderlig oc for aluore først angreben / den 3. Decembris, som vaar den Første Aduents Søndag / næst forgangen. Der hun nu hos sig selff formerckte / at samme hendis Siugdom vilde endis met den visse Død / haffuer hun slæt giffuet sig fra Verden / oc befalet sin Sag vdi Guds Vold oc Mact: Oc for alting strax beridde sig til det høyuærdige Christi Nadueris Sacramente. Oc er det icke at sige aff hendis herlige Mundhoff oc Christelige Bekendelse / som hun met største Ydmyghed for Gud Allmectigste / vdi Prestens Næruerelse oc Paahøre / giort haffuer. Disligeste ocsaa met grædendis Taare / oc sammenlagde Hender / begæret Affløsning aff sine Synder / i Jesu Naffn: Begæret oc der paa Forseckring / Jesu Legemis oc Blods Sacramente at annamme / huilcket hende oc gierne metdeelt er.

Strax

Strax der effter haffuer hun met liudelig Tale / vdi got Folckis Næruerelse / met allsomstørste Gudelige Andact / giort sin Tacksigelse til HERREN / for saadan annammede Skenck oc Gaffue. Desligeste betacket got Folck / som hos vaare / for deris Vmag. Oc i synderlighed vende hun sig i Tale met sin sorrigfulde oc fromme Husbonde / oc hierteligen betacket hannem for Christelig oc kierlig Omgengelse / oc for hans store Dygd oc Fromhed / met huilcken hand altid haffde verret hende met beuogen: Hun bekende gierne / at hand haffde saa leffuet met hende / at hand det vel forsuare maatte for Gud i Himmelen. Hun oc tackede hannem synderligen for all den Tieniste oc Huldhed / hand altid beuiste hende vdi hendis Siugdom oc Skrøbelighed / oc sagde: Gud i Himmelen skal vist belønne eder derfor.

Her kand nu icke fuldsigis aff den Graad oc Vlad / imellem dem baade da paa ferde vaar: Der hand

oc

oc hierteligen tacket hende for all Dyd oc Finhed/ falt hende om Halsen/ hun oc hannem i lige maade igen/ forbade huer andre / ynskede huer andre vel at fare/ til Liff oc Siel.

Jeg vil oc met Sandingen bekende / at hendis fromme Husbonde aldrig forsømde hende/ aldrig kom fra hende i hendis Siugdom: Men met største Flid tog vare paa hende/ tiente hende / Dag oc Nat / Tid oc Time/ met løfften oc lætten/ met Medicin/ oc huad hand tencke kunde / at tiene hende met til Forbedring / lige som det en retsindig/ tro oc fin Husbonde/ egner oc bør / at vocte oc tiene sin kiere Hustru/ i sin Liffs Nød oc Skrøbelighed/ huilcket ocsaa vel mange flere got Folck vitterligt er.

Der Velbyrdig Steen Brahe fick Kong: Maiets: Befalning / om den Legatione ind i Suerige / fordulde hand samme Bestilning for hende nogle Dage: Men der hand omsider sagde hende om denne Reyse/ falt hun i nogen Gremmelse. Oc der hand

trøste-

trøstede hende / at hand (met Guds Hielp/) snart vilde komme hiem igen/ suarede hun hannem: Nu min allerkieriste Mand lille/ihuor det gaar mig Kong: Maiet: Befalning mue i alt fyldist giøre. Der den fromme Mand fornam dog hendis Sorriggiffuenhed / for samme Reyse skyld / sagde hand / at hand vilde haffue Bud til Hoffue / om hand kunde forløffuis / at bliffue hiemme / for hendis Skrøbeligheds skyld. Da suarede hun: Gud forbiude / at i skulde det giøre: Jeg vilde icke for alt det ieg haffuer / i skulde fortørne eders Herre oc Konge/saa baade i oc eders Børn kunde det nyde ont at. Paa den tid haffde huercken Steen / eller nogen aff oss / tenckt / at hendis Siugdom skulde verret til Døden.

Dog haffuer hand siden raadført sig hos Medicos, oc synderlige hos Hæderlig oc Høylærd Mand / Doctor Peder Søffrensøn / om Lægedom imod hendis Siugdom: Haffuer ocsaa bekommet hos hannem atskilli-

skillige Raad oc Medicin: Men der kunde ingen Raad tiæne imod den visse Død / Som de gamle Rjm liuder:

> Der voxer ey Vrt i Haffue saa sterck /
> Der kand fortage Dødsens Verck.

Hun sagde det oc selff: Det er intet værd / ieg finder vel huor det holder / tog saa til sin Side / oc sagde: Her sidder min Død / ieg haffuer min Helsot: Jeg befaler mig Gud Fader / Søn / oc hellig Aand i Vold. Siden begærede hun / at tale hemmelig met sin kiere Husbonde: Oc der hand haffde forfaret hendis yderste Vilie / loffuede hand vist / at skee skulde / som hun omtalede. Huor offuer hun bleff meget trøstet / oc sagde strax: Gud lønne eder det / oc alt andet Got / Nu haffuer i taget en suar Steen aff mit Hierte. Strax der effter gaff hun sig inderligen til Gud / met idelige Bøn: Slætte Verden oc all Verdslige Tingister aldelis aff sin Huf oc Sind: Befalede atter igen Gud i Himmelen sin allerkieriste Husbonde. Lod saa

kalde

kalde hendis smaa Børn / de to vnge Jomfruer/til Sengen til sig/ tog dennem i sin Faffn / velsignede dem / oc met grædendis Taare oc sorrigfulde Mod kyste dem / oc befalede dennem Gud Allmectigste i Vold/oc deris kiere Fader.

Siden fra den tid vilde hun inted befatte sig met Børnene/ huor offtuer wi alle forundrede oss / Oc der mand sagde til hende: Ville i icke tale noget met Børnene? Suarede hun: Ney/ieg haffuer befalet dem Gud Fader/ Søn/ oc hellig Aand i Vold/ oc saa deris fromme Fader/ hand skal nu staa dem faare / baade i Faders oc Moders sted.

Siden begærede hun aff sin kiere Husbonde/ at hand icke vilde vndfalde hendis ældste Særdaatter/Velbyrdig Jomfru Margrete Krause / som paa den tid vaar hos sin Farmoder/ Velbyrdig Fru Hyldebar Krause / oc bad hannem / hand vilde staa hende for i Faders sted: Huilcket hand oc loffuede hende / saa vit som hand

der vdi maatte verre hørt / oc kunde raade / da vilde hand giøre / lige som hun vaar hans egen kiødelige Daatter.

Effter at Dagen nu kommen vaar / at Velbyrdig Steen Brahe nu skulde forreyse fra hende til Sverige / haffuer hand meget vndseet sig for hendis Sorrig skyld / oc halet noget for / at biude hende gode Nat: Indtil offuer Middagis tid / da haffuer hun selff tilskyndet hannem / oc paamint hannem om sin Reyse / oc sagde: Der hielper ingen Forhaling / skal det verre / saa maa det verre / etc. Der hand da kom til Sengen til hende / oc vilde biude hende gode Nat / rackte hun sin høyre Haand vd fra sig imod hannem / velsignede hannem / oc sagde: Gud Fader / Søn / oc hellig Aand befaler ieg eder. Huor hand da met sorrigfuld Mod falt hende om Halsen / kyste hende oc græd / er icke at sige aff. De oc indbyrdis velsignede huer andre / oc sagde paa det sidste: Findis wi icke her mere / da giffue det Gud / wi

maa

maa findis i Himmerigis Rige. Siden stod hand op / befalede hende HERREN/oc gick fra hende. Effter hand vaar nu vdgangen fra hende/ sagde hun: O min fromme Husbonde/O min gode Husbonde/ Gud befaler ieg hannem. Strax der effter laa hun saa stille hen/ met stor Quertagenhed oc Tøshed / oc bad inderligen hos sig selff til HERREN. Siden om Afftenen sagde hun: Jeg befaler mig Gud Fader/ Søn/ oc hellig Aand: Gud forbarme sig offuer mig: Jeg er viss paa/ at ieg bliffuer it Guds Barn.

Siden sagde hun til sin Jomfru/Velbyrdig Jomfru Ellene Axels daatter/ som altid tog vare paa hende i hendis Siugdom: Naar Gud haffuer nu kaldet mig/ da skalt du lade sette mit Lig ind i vort Soffuekammer/ oc flye mig smuckt tarffuelig / der skal min kiere Mand finde mig saa glad for sig: Siden veed ieg vel/ hand tager mig / oc fører mig til Næsby / oc setter mig der hos den fromme Byr-

gitte: Der skal ieg ligge oc soffue saa rolige/ A ha/ huor rolig skal ieg soffue. Saa veed ieg vel/ at naar Gud kalder min kiere Husbonde / da lader hand sette sit Lig imellem oss baade/ thi hand haffde oss saa saare kiere. O huor glædelige ville wi alle Tre opstaa paa den yderste Dag.

Om Anden Dagen lod hun sig bære vdi it andet Kammer/ for Rolighed skyld/ oc lod hun sig der legge paa den venstre Side / oc falt siden noget lidet i Søffn: Som hun nu opuaagnede / sagde hun: Gud vere loffuet/ nu veed ieg/ huilcken Side ieg skal dø paa / oc kaldede saa den venstre Side Dødsens Side / (som hun oc siden opgaff sin Aand oc døde paa den samme Side.)

Offte i hendis Siugdom læste hun disse Kong Dauids Psalmer/ som ere / den 7. 31. oc den 40. Psalme. Dennem kunde hun vden at. Historien om Job viste hun smuckt at fortæle om Natten/ for dennem som hende beuaagede / huilcket de got Folck oc

met

met stor Vnderveed at sige aff / som hende beuaagede. Hun repeterede gierne oc haffde altid dette Vers i Munden: Hand ledde mig aff den grædelige Dal.

Oc endog hun aff Soten fast forsuecket vaar/vilde hun dog icke forholdet/at siunge smucke Psalmer/som vaare: Jesus Christus er vor Saligheed/rc. Aff Dybsens Nød raaber ieg til dig/rc. Item: Jeg vil mig HERREN loffue/rc.

Hun haffuer oc fliteligen igennem læst Dauids Psalmer/som ocsaa findis i hendis Psalmebog mangesteds Tegen oc Kendemercke / hos de besynderligste Psalmer. Hun oc gierne lod prædicke for sig / effter Leyligheden / oc gierne effter Predicken bad hun / at HERREN vilde styrcke hendis Tro / oc giffue hende en god Taalmodighed indtil Enden / at hun maatte saa stride/at hun kunde bliffue it Guds Barn.

Effter at hendis fromme Husbonde/Velbyrdig Steen Brahe/vaar

nu/ imod all Foruentning/ igen hiem kommen/ fast snarere end mand vel troet haffde/ fra Suerige/ huor fra hand oc ferdigedis Dag oc Nat wsparde. Da det allerførste hand indtraadde at Døren til hende/ racktе hun op baade hendis Hender sammenlagde/ imod Himmelen/ oc sagde: O Gud haffue Tack oc Loff. Hand suarede: Ja/ Kone lilde/ Gud vere euig loffuet/ ieg finder eder i Liffue. Da sagde hun strax: Jeg haffuer befalet eder Gud Fader/ Søn/ oc hellig Aand/ wi findis vist glade i Himmerige.

Ved dette pass haffde hun hørt Tidende om Velbyrdig Jørgen Quitzowis Død/ huor til hun haffuer suaret: Jeg skal snart staa lig met hannem.

Første Dag i næste forgangne Bededage/ som Steen Brahe nu haffde hørt Predicken i Byes Kircken/ oc kom op paa Slottet/ sagde hand til hende: Kone lilde/ baade Presten oc wi andre/ haffue bedet saa trolige for eder i Kircken i Dag/ wi forhaabe

næst Guds Hielp / at wi bliffue bønhørt. Da suarede hun: O vilde i icke vnde eder gode Ven/at maatte forløsis her fra? Jeg haffuer altid bedet vor HERRE / at hand vilde kalde mig / før end eder: Nu bliffuer ieg bønhørt.

Anden Bededag støtte hende en hefftig Febris an / oc kom ieg strax op til hende / oc der wi saae hende verre fast formattet / giorde wi voris Bøn til vor HERRE for hende/ oc strax der effter (dis Gud verre loffuet/) forlindredis det noget met hende / huor ieg oc da effter Leyligheden trøstede hende met Guds Ord.

Tit oc offte sagde hun i sin Singdom / at der vaar kommen en Røst til hende / som haffde sagt hende: Tie stille / ver taalmodig / det skal bliffue got/ doq icke før end i Himmerige.

Den Tredie Bededag lod hun læse Texten oc Bønerne for sig/ oc befalede sig saa Gud i Vold: Men om Afftenen spurde hun hendis Jomfruer: Huad Dag er det i Morgen? De

sagde: Løffuerdag. Da suarede hun: Gud vere loffuet/det vil vorde mig en god Dag/ det skulle i see. Samme Nat laa hun for sig selff/ oc en gang lockede met sine Fingre: Oc som Jomfruerne bleffue det vare/ komme de oc spurde hende at/huem hun lockede effter. Da sagde hun: See i icke de smucke smaa Huidklædde? (Huilcke vden tuil haffuer verret Guds Engle.)

Siden skyndede hun sig selff til Døden/ tog oc selff Puderne fra sit Hoffuet/ oc met sammenlagde Hender sagde: HERRE/ i din Haand befaler ieg min Aand. Hun sagde oc saa til dem som hos hende vaare: Jeg befaler eder Gud allesammen. Om Løffuerdag Morgen lættedis det noget met hende: Da kaldede hun at hendis kiere Husbonde/ kyste paa sin Haand/gaff hannem Haand/oc sagde: Giffuer eder til Freds/det bliffuer nu got/ ieg finder intet Ont: Giffuer mig nogen Mad/ som hand da gaff hende sin sidste Mad. Begynte hun strax at læse for sig selff/ saa sacteligt.

Siden begærede hun/at de skulde hielpe hende paa hendis Dødsens Side. Der Velbyrdig Steen Brahe nu saae/at det endeligen vilde vorde til en Forløsning met hende / trøstede hand hende selff met Guds Ord oc skøne Sententzer aff den hellige Scrifft/ oc haffde saa strax Bud effter mig: Da ieg kom til hende/ saae ieg vel strax at hendis tid vaar kommen / huorfaare wi da strax endrecteligen fulde paa vore Knæe/formanede vor HERRE/ om en naadig Forløsning oc en fredlig Affskeed aff Verden / paa hendis vegne. Siden der wi vaare opstanden aff Bønen / falt hende en stor Stillhed paa / saa at hun met stor Sactmodighed gaff tre smaa Suck eller Gispelse fra sig / oc der met bleff naadeligen forløst aff Verden / oc offuerantuordet sin Siel vdi Guds Haand / huilcket skede imellem 9. oc 10. Slet/ for Middag / den 10. Februarii. Oc er det icke at sige aff/ saa rolig oc sactmodelig hun / vden all Væmodighed oc Arbeid / hedensoff i

HERREN/ at mand neppelig kunde kendet/ at hun hiemfaren vaar: Oc siden der mand haffde tilluckt hendis Øyene/ forandredis hendis Ansict/ saa at hendis Lig vaar wlige smuckere oc deyligere til at see/ end hun ellers nogen tid verret haffde i all hendis Siugdom.

Saa haffuer nu Døden atskilt dennem/ som gierne haffde hafft Lyst lenger at leffue tilsammen/ haffde det ellers verret Guds Vilie: Som ocsaa vdi stor Hiertens Kierlighed haffue leffuet deris Liff tilsammen/ vdi otte Aar/ fem Maaneder/ to Vger oc fem Dage:

Den Allmectigste Gud trøste oc naadeligen husuale hendis igenleffuendis kiere Husbonde/ Velbyrdig Steen Brahe/ sampt oc hendis kiere Velbyrdig Børn oc Jomfruer/ met alle andre sorrigfulde Hierter/

AMEN.

DIVÆ CHRISTINÆ HOLCHIÆ apud superos. S.

PRudens simplicitas & gloria dulcis honesti,
Et pietas devota Deo, devincta ministris
Sacrorum, sanctos etiam quæ fovit egenos,
Intemerata fides, atq; observantia recti,
Sedula cura domus, atq; anxia cura mariti,
Atq; expers omnis memoranda modestia fastus,
Diva tuum faciunt nomen CHRISTINA *per orbem*
Illustre, atq; omni te sacrant posteritati:
Nec sua virtuti desunt decora incluta, nempe
Nobilitas generis, speciosæ gratia formæ,
Connubium felix, sobolis generosa propago,
Fortunæ florentis opes & cætera divum
Munera, qvîs etiam te dicimus esse beatam
Qvando suprema dies ex voto contigit, at nos
HOLCHIA *te cœli indigetem salvere jubemus.*
Et tibi qvam CHRISTI *superum gens avrea jussu*
Immarceßibili nectit de flore coronam,
Æternos, sed ut in luctu, gratamur honores.

J. J. Venusin.

urgente Typographo, ne pagina vacaret.

Anfectning bekom-

STor Sorrig haffuer mit Hierte klemt/
Thi drager ieg Sort foruden Skemt:
Her er nu borte min beste Ven/
Ey mig at ieg maa bliffue igen:
Nu veed ieg ey at føye min Sag/
Bedrøffuet er ieg Nat oc Dag.
Rettelig maa ieg sige aff/
At ieg haffuer verret i Ecteskaff.
Her sparis ey Edel/ ey Fattig/ ey Rige/
Enaar Døden kommer maa huer vige.
O-the-sønderlig maa sigis trygge/
Som nu hos Gud mon bo oc bygge.

****

mer

Fortrøstning.

K Jeriste min lad Sorgen fare/
I eg drager nu huit blant Engle Skar:
R et lige som wi her atskilt erre/
S kulle wi forsamlis euig derre:
T ro mig/ vist vorder dig Lycken blid/
I Haab oc Stillhed slid din tid.
N ock Exempel siger Scrifften aff/
H uor Kaarsset mon følge Ecteskaff.
O c hui skulde ey baade Fattig oc Rige/
L angt heller effter det euige sige.
K lag ey derfor offuer Kirstine din/
I Himmerige haffuer hun Bolig sin.

Prentet i Kiø=
benhaffn/ hos Hen=
rick Waldkirch.

1599.

1 8 × 7

nnes di

ir regi u

ime eius

Birgitte Dall 1982

J. Jacobsön
Liigpredica over
Fru F. Kirstine Holckis
Kbh. 1599.
BOX

Birgitte Dall 1982

J. Jacobsön
Ligprædiken over
fru F. Kirstine Holckis
Kbh. 1599.
BOX

1749 1793

Birgitte Dall 1982

J. Jacobson
Liigprediken over
Fru F. Kirstine Holckis
Kbh. 1599.
BOX